

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության Գնահատման հաշվետվություն

ՀՀ Տավուշի մարզ Դիլիջան քաղաքի Ե.Շամախյան փողոց 3/2 հասցեում
նախատեսվող բնակելի շենքի

Կառուցապատող՝

<<Շամախյան>> ՍՊԸ

Կատարող

<<Էկո Մենեջմենթ>> ՍՊԸ

Երևան 2024

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.1 Ձեռնարկողի մասին տեղեկություն.....3

1.2 Հապավումներ.....3

1.3 Նախատեսվող գործունեության նպատակը եվ հիմնավորումը4

1.4 Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը (արտադրական հզորություններ, օգտագործվող բնառեսուրսներ և նյութեր, տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումներ)7

1.4.1 Նախատեսվող գործունեության նկարագիր.....7

ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ8

1.5 Էներգախնայողության միջոցառումներ.....9

1.5.1 Երկրաֆիզիկական հետազոտություններ.....10

1.5.2 Նախատեսվող աշխատանքների կազմակերպում14

1.5.3 Առաջարկություններ օբյեկտի շինարարության կազմակերպման վերաբերյալ.....14

1.5.4 Առաջարկություններ օբյեկտի շինարարության մատակարարման կազմակերպման վերաբերյալ.....15

1.5.5 Կադրային ապահովում և շինտեխնիկա.....17

1.5.6 Նյութերի և բնառեսուրսների օգտագործում19

2. ՆԱԽԱՏԵՄՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ, ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ՝ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԽԵՄԱՆ21

2.1 ՖԻԶԻԿԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ.....21

Կենսաբանական հուշարձաններ.....23

2.2 ԿԼԻՄԱՆ.....50

2.3 Օդային ավազան.....53

2.4 Ջրային ռեսուրսներ.....54

2.5 Հիմնային աշխատանքներ.....55

2.6 Կենսաբազմազանություն.....55

2.7 Բուսական աշխարհի պահպանության միջոցառումները.....57

2.7.1 Կենդանական աշխարհի պահպանության միջոցառումներ.....58

2.8 Թափոնների կառավարում58

3 ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԲԱՑԱՌՄԱՆԸ, ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒ ՓՈԽՀԱՏՈՒՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ.....60

3.1 ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ60

3.2 ԱՐՏԱՆԵՏՈՒՄՆԵՐԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ.....61

3.3 ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ61

3.3.1 ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴ.....61

3.3.2 ՋՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՄՆԵՐ62

3.3.3 ՀՈՂԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՄՆԵՐ62

3.3.4 ԿԱՆԱԶԱՊԱՏՈՒՄ.....63

3.3.4 ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ64

3.3.5 ԱՂՄՈՒԿԻ և ԹՐԹՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ66

4. ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՊԼԱՆ69

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՌԻՍԿԵՐԸ ՄԵՂՄԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ.....71

ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ /ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ/ ՊԼԱՆ.....74

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....71

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ72

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1.1 Ձեռնարկողի մասին տեղեկություն

Ձեռնարկող՝	«Շամախյան» ՍՊԸ
Ձեռնարկողի հասցեն՝	ՀՀ Տավուշի մարզ, ք.Դիլիջան Շամախյան 2/1
Նախատեսվող գործունեության հասցեն՝	ՀՀ Տավուշի մարզ, ք.Դիլիջան Շամախյան 3/2

1.2 Հապավումներ

ՀՀ՝ Հայաստանի Հանրապետություն

ՓԲԸ՝ Փակ Բաժնետիրական Ընկերություն

ՍՊԸ՝ Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություն

ՊՈԱԿ՝ պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն

1.3 Նախատեսվող գործունեության նպատակը եվ հիմնավորումը

Շրջակա միջավայրի վրա մարդկային գործունեության վնասակար ազդեցության կանխման, կենսոլորտի կայունության պահպանման, բնության և մարդու կենսագործունեության ներդաշնակության պահպանման համար կարևորագույն նշանակություն ունի յուրաքանչյուր նախատեսվող գործունեության շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության ճշգրիտ և լիարժեք գնահատումը: Գործունեության բնապահպանական գնահատումը պետք է ներառի ուղղակի և անուղղակի ազդեցության կանխորոշումը, նկարագրությունը և հիմք հանդիսանա դրանց կանխարգելման կամ հնարավոր նվազեցման պարտադիր միջոցառումների մշակման համար:

Գործունեության նպատակն է Տավուշի մարզ, Դիլիջան քաղաքի Ե.Շամախյան փողոց 3/2 հասցեում կառուցել բնակելի շենք:

"Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին" ՀՀ օրենքի համաձայն նախատեսվող գործունեությունը հանդիսանում է Բ կատեգորիայի գործունեության տեսակ և ենթակա է շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության:

Բնակելի շենքի աշխատաքային նախագծի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվություն մշակված է "Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին" ՀՀ օրենքի և բնապահպանական ոլորտի այլ նորմատիվատեխնիկական ակտերի համաձայն:

Բնապահպանական ազդեցության գնահատման այս զեկույցը նկարագրում է նախատեսվող գործողությունները, բնապահպանական ելակետային պայմանները, հնարավոր ազդեցությունները, բնապահպանական ազդեցության գնահատման շրջանակը: Բնապահպանական ազդեցության գնահատումը պատրաստվել է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն:

Իրավական հիմքերը

Նախատեսվող գործունեության կազմակերպումն իրականացվելու է բնապահպանության բնագավառում ՀՀ ստանձնած միջազգային պարտավորություններով և ՀՀ օրենսդրության (օրենքների և ենթաօրենսդրական ակտերի) այն պահանջներով, որոնք առնչվում են շրջակա միջավայրի պահպանության և մասնավորապես նախատեսվող գործունեության կարգավորման հետ: Դրանցից հիմնականներն են՝

1. ՀՀ Հողային օրենսգիրք (02.5.2001թ.),
2. ՀՀ Ջրային օրենսգիրք (04.6.2002թ.),
3. «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենք (24.11.2004 թ.),
4. «Վարչական իրավախախտումների մասին» ՀՀ օրենք (07.02.2012թ.),
5. «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք (01.11.1994թ.),
6. «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք (21.06.2014թ),
7. «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենք (11.04.2005թ),
8. «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենք (30.05.2001թ),
9. Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարարի 6 մայիսի 2002թ. N 138 հրաման «Աղմուկն աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում և բնակելի կառուցապատման տարածքներում» N2 – III – 11.3 սանիտարական նորմերը հաստատելու մասին»
10. Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարարի 25 հունվարի 2010թ. N 01-Ն հրաման «Հողի որակին ներկայացվող հիգիենիկ պահանջներ N 2.1.7.003-10 սանիտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին»
11. Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարարի 17 մայիսի 2006 թվականի N 533-Ն հրաման «Աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում թրթռման (վիբրացիայի) հիգիենիկ նորմերը ՀՆN 2.2.4-009-06 հաստատելու մասին»
12. ՀՀ կառավարության 2003 թվականի հունվարի 30-ի «Հայաստանի Հանրապետությունում վտանգավոր թափոնների գործածության գործունեության լիցենզավորման կարգը հաստատելու մասին» N 121-Ն որոշում,

13. ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006 թվականի դեկտեմբերի 25-ի «Ըստ վտանգավորության դասակարգված թափոնների ցանկը հաստատելու մասին» N 430-Ն հրաման:

14. «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-211, 27.11.2006.),

15. «Կենդանական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-52, 03.04.2000թ.),

16. «Բուսական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-22, 23.11.1999թ.),

17. ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N71-Ն որոշում,

18. ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N72-Ն որոշում,

19. ՀՀ կառավարության 2008 թվականի օգոստոսի 14-ի «Հայաստանի Հանրապետության բնության հուշարձանների ցանկը հաստատելու մասին» N 967-Ն որոշում,

20. ՀՀ կառավարության 2014 թվականի սեպտեմբերի 25-ի «Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության և օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը և միջոցառումները հաստատելու մասին» N1059-Ա որոշում,

21. «Հայաստանի Հանրապետության բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 14.08.2014թ.-ի N781-Ն որոշումը:

22. ՀՀ առողջապահության նախարարի 17 մայիսի 2006 թվականի N 533-Ն հրաման «Աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում թրթռման (վիրբացիայի) հիգիենիկ նորմերը ՀՆՆ 2.2.4-009-06 հաստատելու մասին:

23. ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի հրամանը ՀՀԾՆ 22-04-2014 <<Պաշտպանություն աղմուկից>> Շինարարական նորմերն հաստատելու և ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի 2001 թվականի հոկտեմբերի 1-ի N 82 հրամանում փոփոխություն կատարելու մասին:

24. ՀՀ կառավարության 2018 թվականի փետրվարի 08-ի N 108-Ն որոշումը:

25. ՀՀ կառավարության 02.12.2017թ.-ի թիվ 1404 որոշումը՝ ՀՈՂԻ ԲԵՐՐԻ ՇԵՐՏԻ ՀԱՆՄԱՆ ՆՈՐՄԵՐԻ ՈՐՈՇՄԱՆԸ ԵՎ ՀԱՆՎԱԾ ԲԵՐՐԻ ՇԵՐՏԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆՆ ՈՒ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ:

1.4 Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը (արտադրական հզորություններ, օգտագործվող բնառեսուրսներ և նյութեր, տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումներ)

1.4.1 Նախատեսվող գործունեության նկարագիր

Նախագծվող շենքը գտնվում է Տավուշի մարզի Դիլիջան քաղաքում՝ Ե.Շամախյան փողոցի 3/2 հասցեում: Շենքը տեղակայված է նախկին հացի գործարանի տարածքում (ներկայումս ընթանում են բնակելի համալիրի կառուցապատման աշխատանքներ)՝ լրացնելով այն և ստեղծելով բնակելի համալիր: Նախագծվող շենքը բաղկացած է 6 հարկից: Նկուղային հարկում նախատեսվում է 20 մեքենայի համար ավտոկայանատեղի, որը կարող է ծառայել որպես պատսպարան: Տարածքում նախատեսված է ևս 6 մեքենայի համար բացօթյա ավտոկայանատեղի՝ ընդհանուր կայանատեղիների քանակը դարձնելով 26: Նախագծի 0-ական նիշը (բացարձակ նիշը՝ +1372.65մ) Ե. Շամախյան փ. 1/2 հ. հասցեի նախագծում ընդունված 0,00-ից (բացարձակ նիշը՝ +1372.38մ) բարձր է 270 մմ-ով: Շենքն ունի 66 բնակարան, որոնցից նվազագույն մակերեսով բնակարաններն 38 քմ են, իսկ առավելագույնը՝ 93 քմ

- Ստուդիոներ՝ 17 բնակարան

- 1 ննջարանով՝ 39 բնակարան

2 ննջարանով՝ 10 բնակարան

Շենքն առաջին հարկում ունի երկու գլխավոր մուտք, երկու աստիճանավանդակ, երկու էվակուացիոն ելքի համար նախատեսված դռներ: Շենքի մուտքերը գտնվում են հողի մակերևույթին հավասար նիշում, որի շնորհիվ լուծված է ԲՄԽ տեղաշարժման հարցը: Առաջին հարկում կա 11 բնակարան, երկրորդ և երրորդ հարկերն ունեն 13-ական բնակարան, չորրորդ և հինգերորդ հարկերն ունեն 12-ական բնակարան, իսկ վեցերորդ հարկը՝ 5 բնակարան: Շամախյան 1/2 հասցեում գտնվող «ALLUR» բնակելի համալիրի մաս հանդիսանալու արդյունքում՝ վերջինումս նախատեսված ավտոկայանատեղիին, հանգստի գոտին, խաղահրապարակն (493.9 քմ) ու մարզահրապարակը (496 քմ) կարող են օգտագործվել նախագծվող բնակելի շենքի բնակիչների կողմից: Բնակելի շենքի տարածքի շուրջ նախատեսված են հրշեջ-մեքենայի մոտեցման ճանապարհներ՝ կառույցի բոլոր բնակարաններին սպասարկման հնարավորությամբ: Ճանապարհներն ունեն 5 մ լայնություն և տեղակայված են կառույցի արտաքին պատերից նվազագույնը 5 մ հեռավորության վրա: Ավտոկայանատեղիներում նախատեսված է ավտոմատ հրդեհաշիջման համակարգ: Ավտոկայանատեղիները բաժանված են հակահրդեհային սեկցիաների՝ յուրաքանչյուրը տարանջատված հակահրդեհային միջնորումներով և դարպասներով:

Ինժեներական հաղորդակցուղիներից յուրաքանչյուրի համար (ջրամատակարարում, ծխահեռացում, էլեկտրամատակարարում, հեռահաղորդակցության կապուղիներ) նախատեսված են առանձնացված հորաններ:

Վերելակը նախատեսվում է իրականացնել հակահրդեհային պահանջներին համապատասխան: Աստիճանավանդակների դռների վրա տեղադրվում է ինքնափակման համակարգ: Աստիճանավանդակների դռները նախատեսված են E45 հրակայունության աստիճանով:

Քաղաքացիական պաշտպանության եվ արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման միջոցառումների պահանջներին համաձայն շենքի ստորգետնյա հարկերը կարող են ծառայել երկակի նշանակության՝ որպես ավտոկայանատեղի, իսկ անհրաժեշտության դեպքում որպես պարզագույն թաքստոց՝ նախատեսված բնակիչների և հաճախորդների համար:

Տեխնիկատնտեսական ցուցանիշներ

Հողի մակերես 4289.54 քմ;

Կառուցապատման մակերես՝ - 981.8 քմ 22.9 % ;

Կանաչապատման մակերես՝ 1841.34 քմ – 42,9 %;

Մայթ, ճանապարհ, ճեմուղի – 1466.4– 34,2 %;

Ավտոկայանատեղի – 26 հատ;

Բնակարանների քանակ 66;

Համաձայն ՀՀՇՆ IV-11.07.01-2006 շինարարական նորմերի հաշմանդամ և բնակչության սակավաշարժ խմբերի ազատ տեղաշարժման համար ձեռնարկվել են համապատասխան միջոցառումներ՝ նախատեսվել են թեքահարթակներ:

Կադաստրային ծածկագիր՝ 11-003-0040-0387

- Հողամասի նպատակային նշանակությունը՝ բնակավայրերի;
- գործառնական նշանակությունը՝ բնակելի կառուցապատման:
- գրանցված իրավունքի տեսակը՝ սեփականություն:

Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է տարածքը կանաչապատել և բարեկարգել: Կանաչապատումը իրականացվելու է տարածաշրջանին բնորոշ ծառատեսակներով և բուսականությամբ:

Նախատեսվող գործունեությունը իրենից ներկայացնում է ժամանակակից լուծումներով և նյութերով իրականացվող շինություններ: Այն ներդաշնակ է շրջակա կառույցներին տվյալ միջավայրում և չի հանդիսանում վիզուալ տեսադաշտի խոչնդոտ շրջակա բնակչության համար:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ

Ստորգետնյա ավտոկայանատեղին ունի երկակի նշանակություն, որը անհրաժեշտության դեպքում կարող է ծառայել որպես պարզագույն թաքստոց: Այս հարկում նախատեսված է իրականացնել սանհանցույցներ պատասպարանից օգտվողների համար, այդ թվում նաև մեկ սանհանգույց սահմանափակ կարողությամբ

մարդկանց համար: Տվյալ տարածքը ապահովված է օդափոխությամբ և վթարային լուսավորությամբ:

Աստիճանավանդակներում նախատեսված է տեղադրել հրակայուն դռներ:

Հեղեղատար համակարգի խողովակները նախատեսվում է անցկացնել ընդհանուր օգտագործման միջանցքներով:

1.5 Էներգախնայողության միջոցառումներ

Բնակելի շենքի էներգաարդյունավետությունը նախատեսվում է համապատասխանեցնել ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ. N426-Ն որոշմամբ սահմանված չափորոշիչներին, ինչի ուղղությամբ իրականացվելու են համալիր միջոցառումներ, որոնց թվում են երեսպատման համակարգը, բարձր էներգաարդյունավետությամբ պատուհաններ և վիտրաժներ, տանիքի և ստորգետնյա հարկի ջերմամեկուսացում:

- Ջերմային կորուստների նվազեցման նպատակով խողովակաշարերի և օդատարների համար կիրառվում են բարձր արդյունավետության ջերմամեկուսիչներ
- Արտաքին կոնստրուկցիաների ջերմամեկուսացում.
- Օդատարների ջերմամեկուսացում ժամանակակից ջերմամեկուսիչ նյութերով.
- Ջերմային կորուստների նվազեցման նպատակով կիրառվում են բարձր արդյունավետության ջերմամեկուսիչներ /пенopleкс/:
- Օդափոխության համակարգում բարձր արդյունավետությամբ դեկավարվող ջերմափոխանակիչների կիրառում:

1.5.1 Երկրաֆիզիկական հետազոտություններ

Համաձայն կատարված ուսումնասիրությունների, տեղամասի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են չորրորդական ժամանակաշրջանի, լճա-ակումյատիվ առաջացումներով : Տեղամասի երկրաբանական կտրվածքը ներկայացված է հետևյալ ինժեներաերկրաբանական էլեմենտներով` (վերևից-ներքև).

ԻԵՏ – 1 լցովի գրունտներ – ենթակավեր, խիճ, շինարարական աղբ, կայունացված նստվածքով Շերտի հզորությունը փոփոխական, մինչև 3,0մ, տարածված է ամենուր:

ԻԵՏ – 2 տղմախառն ենթավազներ- սև գույնի, փափուկ պլաստիկ, նեխած հոտով, թաղված բուսական շերտ: Շերտի հզորությունը փոփոխական, մինչև 1,5մ, տարածված է ամենուր:

ԻԵՏ – 3 ենթակավեր- մուգ շագանակագույն, կիսապինդ, Շերտի հզորությունը մինչև 8,0մ, ըստ ռելիեֆի տարածումով, տարածված է ամբողջ տեղամասում, չորրորդական դելյուվիալ գոյացումներ:

ԻԵՏ– 4 արմատական պորֆիրիտային ապարներ – հողմնահարված, ճաքճքած, խճի ու մեծաբեկորների տեսքով, Շերտի բացված հզորությունը աննշան, 0,4մ, ըստ ռելիեֆի տարածումով:

ՀԵՏԵՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՈՒ ԵՐԱՇՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կառուցվածքների և երկրաբանական միջավայրի փոխազդեցության բնագավառում առկա են հետևյալ պայմանները...

1. Տեղամասը հետազոտված խորության վրա ներկայացված է չորս ինժեներա – երկրաբանական տարրերով, փոփոխական հզորությամբ և ըստ ռելիեֆի տարածումով:

2. Գրունտների ֆիզիկա – մեխանիկական բնութագրերը բերված են աղ. 1-ում:

3. Շինարարության և կառուցվածքների շահագործման վրա ազդող երկրաբանական պրոցեսներ (սողանք, կարստ, փլուզում և այլն) չկան:

4. Համաձայն ՀՀՇՆ 20.04-20 –ի Դիլիջան քաղաքը գտնվում է երկրորդ սեյսմիկ գոտում, գրունտների հնարավոր, մաքսիմալ $A_{MAX} = 0,4 g$ արագացումով:

Լայնական ալիքների տարածման միջինացված արագությունները՝ (V_{s30}), 0,87 գործակցի կիրառումից հետո, համապատասխանաբար կազմում են՝ 478 և 509 մ/վրկ

Գրունտների սեփական տատանումների գերակշռող պարբերությունները գտնվում են $T_0 = 0.45 \dots 0.50$ վ. և 1,15 գործակցի կիրառումից հետո՝ $T_0 = 0.52 \dots 0.58$ վրկ,

Սեյսմիկ հատկություններով գրունտների սովորաշերտը երկրորդ կարգի է:

5. Գրունտների սեզոնային սառեցման ամենամեծ խորությունը ընդունված է 75սմ:

Որպես հուսալի հիմնատակեր երաշխավորվում են կիսապինդ ենթակավերը (ԲԵՏ-3)

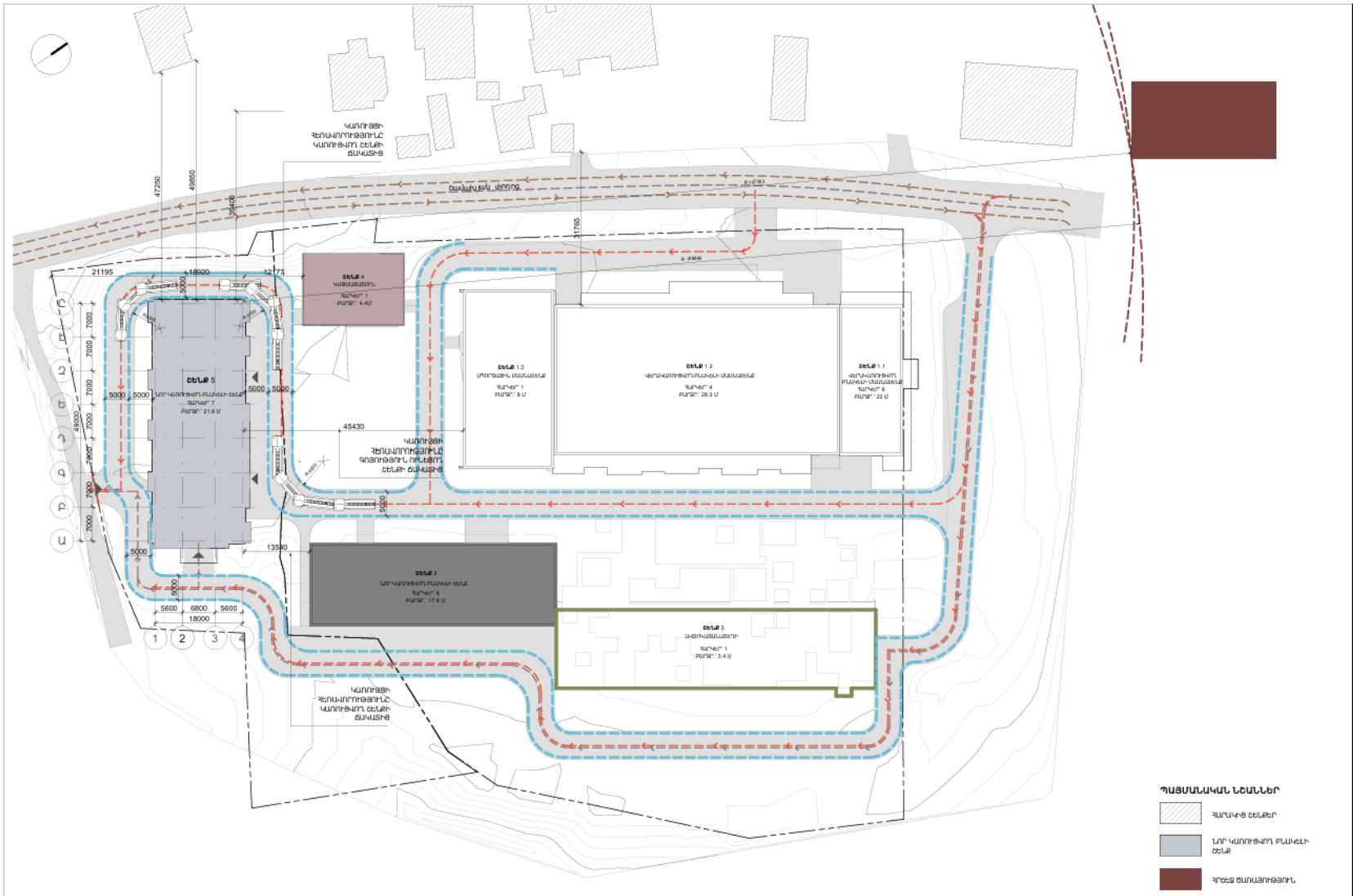
$R_0 = 0,21$ ՄՊա (2,1 կգ.ու/սմ²) հաշվարկային դիմադրությամբ:

Հնարավոր է նաև (ԲԵՏ-1)- ի գրունտների օգտագործումը համատարած հիմքերի

նախագծման պայմանով, հաշվի առնելով տղմոտ գրունտաշերտի առկայությունը:

6. Տարածքը պիտանի է կապիտալ շինարարության համար առանց ինժեներական

Նախապատրաստման:

STORAKET ARCHITECTURAL STUDIO
 EVN | MSK | MTL
 ԼՍՏԱՐԱԲԵՆ ԼՈՒՈՐՁԱԲՈՎՈՒՄ
 ԱՐԿԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԿՆՆ ԱՐԿԻՏԵԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ԵՎ ԼՏՄԱՐԱԲԵՆ ԼՈՒՈՐՁԱԲՈՎՈՒՄ
 1 Գ ԶԸՍ ԲՆԱՆԱԳԱՆ 9
 Պ. ԿՈՒՆՎԱՆՆԻ ՔՈՐԵ
 ՊՆՋՈՐՔԱՆԻ ՎԵԲ
 WWW.STORAKET.COM
 ՎԵԲԻՆԻԿՆԵՐ
 WWW.STORAKET.COM
 ԿՈՆՏԱԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՎԱԿՆԻՍԻ 1102
 ԼՈՐԵՆՑ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՆ
 ՏՎԵՐ
 ՄԵԿ ԱՐԿԻՏԵԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՔՈՐԵՍ ԲՆԱՆԱԳԱՆ 11
 0110 ԿՈՒՆՎԱՆՆԻ ՎԵԲ
 ՊՆՋՈՐՔԱՆԻ ՎԵԲ
 WWW.STORAKET.COM
 ԿՈՆՏԱԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՎԱԿՆԻՍԻ 1102
 ԼՈՐԵՆՑ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՆ
 ՏՎԵՐ

ՊՐՈՅԵԿՏԱՆԵՐՄԱՆ ԼՍՏԱՐԱԲԵՆ ԼՈՒՈՐՁԱԲՈՎՈՒՄ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԿԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԿԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԿԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԿԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԿԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԿԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ

ՊՐՈՅԵԿՏԱՆԵՐՄԱՆ ԼՍՏԱՐԱԲԵՆ ԼՈՒՈՐՁԱԲՈՎՈՒՄ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ

ՄԵԿ ԱՐԿԻՏԵԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՔՈՐԵՍ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 1 Գ ԶԸՍ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 Պ. ԿՈՒՆՎԱՆՆԻ ՎԵԲ
 ՊՆՋՈՐՔԱՆԻ ՎԵԲ
 WWW.STORAKET.COM
 ԿՈՆՏԱԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՎԱԿՆԻՍԻ 1102
 ԼՈՐԵՆՑ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՆ
 ՏՎԵՐ

ՊՐՈՅԵԿՏԱՆԵՐՄԱՆ ԼՍՏԱՐԱԲԵՆ ԼՈՒՈՐՁԱԲՈՎՈՒՄ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ

ՄԵԿ ԱՐԿԻՏԵԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՔՈՐԵՍ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 1 Գ ԶԸՍ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 Պ. ԿՈՒՆՎԱՆՆԻ ՎԵԲ
 ՊՆՋՈՐՔԱՆԻ ՎԵԲ
 WWW.STORAKET.COM
 ԿՈՆՏԱԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՎԱԿՆԻՍԻ 1102
 ԼՈՐԵՆՑ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՆ
 ՏՎԵՐ

ՊՐՈՅԵԿՏԱՆԵՐՄԱՆ ԼՍՏԱՐԱԲԵՆ ԼՈՒՈՐՁԱԲՈՎՈՒՄ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ
 ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 ԱՐԻՏԵԿՏՐԱԿՆԵՐ

ՄԵԿ ԱՐԿԻՏԵԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՔՈՐԵՍ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 1 Գ ԶԸՍ ԲՆԱՆԱԳՆԱԳՆՈՒՄ
 Պ. ԿՈՒՆՎԱՆՆԻ ՎԵԲ
 ՊՆՋՈՐՔԱՆԻ ՎԵԲ
 WWW.STORAKET.COM
 ԿՈՆՏԱԿՏԻ ՎԵՐԵ
 ՎԱԿՆԻՍԻ 1102
 ԼՈՐԵՆՑ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՆ
 ՏՎԵՐ

Շինարարական մոնտաժային աշխատանքների իրականացման ժամանակացույց

Շինարարության նորմատիվ տեղեկությունը որոշվել է համաձայն (N 596-Ն 19.03.2015թ. ՀՀ Կառավարության որոշում կետ 111, 113) ՍՆԻՊ 1.04.03-85* մաս II, հետևանքաբար և հիման վրա հաշվի առնելով օբյեկտի նշանակությունը, կոնստրուկտիվ բնութագիրը, ընդհանուր մակերեսը: Օբյեկտի ընդհանուր կոմպլեքսի շինարարության նորմատիվ տեղեկությունը ծրագրվում է 24 ամիս շինարարական աշխատանքների կատարման համար թույլատրման տրամադրման օրվանից:

1.5.2 Նախատեսվող աշխատանքների կազմակերպում

Ելնելով առկա պայմաններից շինարարությունը բացի շինարարական նորմերով տրված անվտանգության հրահանգներից, անհրաժեշտ է կազմակերպել և աշխատանքների կատարման նախագծում արտացոլել անվտանգության նորմերի անհատական մոտեցումներ հատկապես կապված կռունկի գործողության գոտում կատարվելիք շինմոնտաժային աշխատանքների վերաբերյալ:

Բոլոր տիպի շինմոնտաժային աշխատանքները պետք է կատարել պահպանելով շինարարական նորմաները, կանոնները, ստանդարտները և նախագծի տեխնիկական պայմանները:

Շինարարության իրականացման որակի չափանիշները հսկվում են տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմնի կողմից:

Շինհրապարակը կազմակերպելիս պետք է ղեկավարվել «Քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմնի» կողմից տրված հրահանգներով:

Շինհրապարակը կոմպլեկտավորվում է հակահրդեհային ինվենտարով:

Շինարարության ընթացքում անհրաժեշտ է կատարել միջոցառումներ զերծ պահելու շրջակա միջավայրը աղտոտումից, թունավոր արտաթորումներից:

Հետիոտների անվտանգությունը ապահովելու նպատակով շինհրապարակը անհրաժեշտ է ցանկապատել թիթեղով: Հողային աշխատանքների իրականացման ընթացքում պայթեցման աշխատանքներ չեն նախատեսվում:

1.5.3 Առաջարկություններ օբյեկտի շինարարության կազմակերպման վերաբերյալ

Շինարարությունը ենթադրվում է իրականացնել կապալային եղանակով: Գլխավոր կապալառու կազմակերպությունը որոշվելու է մրցույթով:

Մասնաշենքերի միացումը արտաքին ինժեներական ցանցերին կկատարվի մասնագիտացված շինմոնտաժային կազմակերպությունների կողմից:

Շենքերի, ավտոճանապարհների, հրապարակների և մայթերի կառուցումը կկատարվի մասնագիտացված շինմոնտաժային կազմակերպությունների կողմից:

Շինմոնտաժային աշխատանքների իրականացման տեխնոլոգիայի տեսանկյունից շինարարությունը կարելի է իրականացնել ավանդական եղանակներով՝ կիրառելով շինարարական կազմակերպության սեփական շինարարական մեքենաները և

մեխանիզմները, իսկ բացակայության դեպքում, վարձակալել դրանք այլ կազմակերպություններից:

Ժամանակավոր շինությունների, վերամբարձ կռունկի, պահեստավորման մակերեսների տեղակայումը պատկերված է շինարարական գլխավոր հատակագծի վրա:

Առաջարկվում է հնարավորինս օգտագործել գույքային շարժական շինություններ:

Ժամանակավոր շինությունների ցանկը և դրանց տեղակայումը ցանկալի է լրացուցիչ ճշտվեն տեղում և համաձայնեցվեն պատվիրատուի հետ:

1.5.4 Առաջարկություններ օբյեկտի շինարարության մատակարարման կազմակերպման վերաբերյալ

Շինարարության նյութատեխնիկական մատակարարումը նախատեսվում է շինարարական ինդուստրիայի ձեռնարկություններից և գլխավոր կապալառու կազմակերպության արտադրական բազայից: Շաղախը և բետոնը կառաքվեն Դիլիջան քաղաքի մոտակա բետոնաշաղախային հանգույցներից մասնագիտացված տրանսպորտային միջոցներով:

Առաքումը ծրագրվում է այնպիսի պարբերականությամբ, որ ապահովվի աշխատանքների անընդհատությունը:

Առաջարկվում է շինարարության նյութատեխնիկական մատակարարման հետևյալ սխեման.

- Առանձին ամրանային ձողերը և հիմնակմախքները, մետաղական կոնստրուկցիաները, մոնտաժային իրերն ավտոմոբիլային փոխադրամիջոցներով բերվում են անմիջականորեն շինարարական հրապարակ, որտեղ կատարվում է դրանց պահեստավորում և տեղադրում,
- Բետոնային խառնուրդը միաձույլ բետոնե և երկաթբետոնե կոնստրուկցիաների համար, ինչպես նաև շաղախը շարվածքի համար առաքվում են անմիջապես շինհրապարակ ավտոբետոնախառնիչներով և շաղախատարներով,
- Հարդարման նյութերը կարող են առաքվել ինչպես անմիջապես շինհրապարակ, այնպես էլ շինարարական կազմակերպության բազա՝ հետագա առաքման նպատակով:

Փոխադրամիջոցների և շինարարական մեքենաների տեխնիկական սպասարկումը և լիցքավորումը իրականացվելու է շինհրապարակից դուրս մասնագիտացված կետերում: Տարածքում քայուղեր և վառելանյութ չի պահեստավորվելու :

Շինարարությունը կիրականացվի մասնագիտացված կազմակերպության կողմից :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ

1. Աշխատանքների բնույթից ելնելով՝ բանվորական բրիգադները ձևավորվում են որպես բազմապրոֆիլ կամ մասնագիտացված:
2. Բազմապրոֆիլ բրիգադները նպատակահարմար է կազմավորել խոշորացված (ընդհանրացված) տիպի ավարտուն շինարարական արտադրանքի, աշխատանքների ընդհանրացված փուլի՝ կոնստրուկտիվ հանգույցի ստեղծման նպատակով:
3. Բրիգադների քանակական և մասնագիտական - որակական կազմը սահմանվում է աշխատանքների ծրագրված ծավալների, աշխատատարության և աշխատանքների կատարման ժամկետների հիման վրա:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Բանվորների աշխատանքի պաշտպանությունը ապահովվելու է անհատական պաշտպանության միջոցների կիրառմամբ (հատուկ արտահագուստ, կոշիկ, համալիր պաշտպանության միջոցառումների կատարումով (ցանկապատում, լուսավորում, օդափոխում, պաշտպանիչ և արգելակիչ սարքեր և հարմարանքներ և այլն, սանիտարակենցաղային շինություններով և սարքավորումներով՝ գործող նորմերին և կատարվող աշխատանքների բնույթին համապատասխան:
2. Շինմոնտաժային աշխատանքների կատարման ընթացքում պահպանվելու են շինարարությունում անվտանգության տեխնիկայի վերաբերյալ շինարարական նորմերի և կանոնների պահանջները:
3. Աշխատանքի պաշտպանության՝ անվտանգության տեխնիկայի, արտադրական սանիտարահիգիենիկ միջոցառումների և հակահրդեհային անվտանգության վերաբերյալ անց է կացվելու հրահանգում: Շինմոնտաժային աշխատանքների կատարման ընթացքում պահպանվելու են շինարարությունում անվտանգության տեխնիկայի վերաբերյալ շինարարական նորմերի և կանոնների պահանջները:

4. Բանվորների անվտանգության տեխնիկայի ուսուցման, հրահանգման ժամանակին և որակով անցկացման, անհատական պաշտպանական միջոցների վիճակի և կիրառման, արտադրական անվտանգության և արտադրական սանիտարահիգիենիկ անվտանգության հետ կապված բոլոր միջոցառումների կատարման հսկողությունը վերապահվում է աշխատանքներն իրականացնող կազմակերպությանը:

1.5.5 Կադրային ապահովում և շինտեխնիկա

Շինարարությունում աշխատողների ընդհանուր թիվը՝ 38 մարդ, որից

Ինժիներատեխնիկական անձնակազմ - 8 մարդ

Հիմնական շինարարական տեխնիկայի պահանջարկը որոշվում է աշխատանքների ծավալների, մեխանիզմների և մեքենաների միջին արտադրողականության և աշխատանքների կատարման ընտրված եղանակների հիման վրա: Հիմնական մեքենաների և մեխանիզմների անվանացանկը բերված է ստորև:

Շինարարական մեքենաների և մեխանիզմների անվանացանկ

NN	Անվանում	Մակնիշ	Քանակ
1	Ավտոկռունկ	XCMG QY25K	1
2	Էքսկավատոր	CAT 320	1
3	Ավտոբետոնապոմպ	SCHWING S36 SX	1
4	Եռակցման սարքեր		2
5	Տոփանիչներ պնևմո և ձեռքի		2
6	Փոքր մեքենայացման միջոցներ	կոմպլեկտ	2
7	Ավտոինքնաթափ		Ըստ հաշվարկի
8	Ավտոբետոնախառնիչ	CB69B	Ըստ հաշվարկի
9	Գլղոն		1

Շինարարական տեխնիկայի համար համապատասխան վառելիքի լիցքավորումը և յուղումը կիրականացվի շինհրապարակից դուրս լցակայաններում կամ մասնագիտացված սպասարկման կետերում:

1.5.6 Նյութերի և բնառեսուրսների օգտագործում

Շինարարական նյութերից օգտագործվելու է ցեմենտ, մետաղական ամրաններ եւ այլ կոնստրուկցիաներ, ապակի, փայտ, սրբատաշ եւ կոպտատաշ քարե շար, երեսպատման նյութեր եւ այլն: Բնառեսուրսներից օգտագործվելու է միայն ջուր՝ աշխատանքային հարթակի ջրցանի, հանված գրունտի եւ ստացվող ավազի ու խճի խոնավացման, ինչպես նաեւ շինարարական անձնակազմի խմելու եւ կենցաղային նպատակների համար:

Հիմնական թափոնատեսակը, որը կառաջանա շինարարական աշխատանքերի ընթացքում, կենցաղային աղբն է ամսեկան մեկ մարդու հաշվարկով 6 կգ 6x38x24/1000= 5.8 տ և շինարարական աղբն է մոտ 280 խմ ծավալով: Շինարարական աղբը ամբողջությամբ տեղափոխվելու է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր: Առաջացած կենցաղային աղբը կտեղափոխվի աղբահավաք ծառայության կողմից:

a) Շինանձնակազմի կենցաղային և տնտեսական ջրածախսը որոշվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$W_{\text{խ.տ.}} = (n \times N + n_1 \times N_1) \times T, \text{ որտեղ}$$

n – ԻՏ աշխատողների, ծառայողների թվաքանակն է՝ 8 մարդ

N– ԻՏԱ ջրածախսի նորմատիվն է՝ 0.016 մ³օր/մարդ

n₁– սպասարկող աշխատողների թվաքանակն է՝ 30 մարդ

N₁ – սպասարկողների ջրածախսի նորմատիվն է՝ 0.025 խմ.օր/մարդ

T – աշխատանքային օրերի թիվն է՝ 720 օր

$$W_{\text{խ.տ.}} = (8 \times 0.016 + 30 \times 0.025) \times 720 = 632 \text{ խմ/շին. ժամ.}:$$

b) Ջրցանի համար օգտագործվող ջրի ծախսը որոշվում է հետևյալ կերպ՝

$$U_1 = S_1 \times K_1 \times T, \text{ որտեղ՝}$$

S₁ – ջրվող տարածքի մակերեսը, 4200 քմ,

K₁ – 1 մ² օրական ջրցանի նորմը, 0.0015 խմ,

T – ջրցանի ժամանակահատվածը օրերով, 720

$$U_1 = 4200 \times 0.0015 \times 720 = 4536 \text{ խմ/շին. ժամ.}:$$

Ընդամենը ջրօգտագործումը կկազմի 5168 խմ/շին. ժամ:

Բնակելի համալիրի ջրամատակարարումը և ջրահեռացումը իրականացվելու է համաձայն տեխնիկական պայմանի միանալով <<Վեոլիա Ջուր>> ՓԲԸ ցանցին: Ջրամատակարարումը նախատեսվում է Բլդանի մաքրման կայանից, ջրահեռացումը՝ միանալով տարածքի դիմացով անցնող կոյուղատարին:

Շինարարության փուլում ջրցանման համար անհրաժեշտ ջուրը կբերվի պայմանագրային հիմունքներով՝ ավտոցիստեռներով, որի համար մատակարարի հետ կկնքվի համապատասխան պայմանագիր: Շինարարության փուլում աշխատողների կոմունալ կենցաղային պայմանները կապահովեն տեղադրելով բիոզուգարաններ, խմելու ջուրը կմատակարարվի տարաներով պայմանագրային հիմունքներով: Բիոզուգարանի աշխատանքը հիմնված է բիոլոգիական ակտիվ հեղուկի ազդեցությամբ, որը քայքայում է թափոնները, վերացնում է միկրոբներին և չեզոքացնում հոտերը: Բիոզուգարանները սպասարկվում են այն ընկերության կողմից, որը մատակարարել է բիոզուգարանները:

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում և շահագործման փուլում էլեկտրամատակարարումը 730 կՎԱ հզորությամբ կիրականացվի համաձայն տեխնիկական պայմանի կառուցվող երկտրանսֆորմատորային ՏԵ-ից:

Համալիրում նախատեսվում է իրականացնել անհատական օդափոխման և ջեռուցման համակարգ որոնց արտաքին բլոկները նախատեսվում է քողարկել հատուկ դրանց համար նախատեսված խորշերում և համապատասխան ձայնամեկուսիչ նյութերի օգտակործմամբ նախատեսվում է ապահովել աղմուկի ցածր մակարդակ:

2. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ, ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ՝ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԽԵՄԱՆ

2.1 ՖԻԶԻԿԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ուսումնասիրվող տարածքը գտնվում է Դիլիջան քաղաքի Ե.Շամախյան փողոց 3/2 հասցեում:

Տարածքը նախկին հացի գործարանի տարածքի մի հատվածն է: Գործարանի մյուս հատվածում նույն ընկերության կողմից ստացված քաղաքաշինական փաստաթղթերի հիման վրա կազմակերպվել է շինարարական հրապարակ և իրականացվում է բնակելի շենքերի կառուցապատման աշխատանքներ: Համաձայն անշարժգույքի սեփականության վկայականի տարածքում քանդման ենթակա շինություններ չկան: Մոտակա ջրային ռեսուրսից հեռավորությունը կազմում է ավելի քան 500մ:

Համայնք

Համայնքի տնտեսությունը կառուցված է երեք հիմնական բաղադրիչներից՝ փոքր համայնքային ձեռնարկություններ, մեծ և միջին ձեռնարկություններ և գյուղատնտեսություն՝ փոքր ու մեծ ֆերմերային տնտեսություններ: Համայնքի տնտեսությունը, բացի աշխատատեղեր և ընդհանուր բարեկեցություն ապահովելուց, ունի մեկ այլ հիմնական գործառույթ՝ ապահովել բավարար միջոցներ սոցիալական հատվածի համաչափ զարգացման (կրթություն, առողջապահություն և այլն), ենթակառուցվածքների անխափան վիճակի (ճանապարհներ, գազի, ջրի, էլեկտրաէներգիայի մատակարարում և այլն) համար, ինչպես նաև հնարավորություն տալ բարելավելու էկոլոգիական իրավիճակը: Եթե համայնքի տնտեսությունը կարողանում է կատարել զարգացման համար նախատեսված ծախսերը համայնքի ներսում առկա կրթական, առողջապահական հաստատությունների, էկոլոգիական վիճակի, ենթակառուցվածքների կառուցման ու պահպանության վրա, ապա համայնքը զարգանում է որպես մեկ ամբողջական օրգանիզմ: Տնտեսությունը ստեղծում է հավելյալ արժեք, այն ծախսվում է համայնքի զարգացման վրա, իսկ համայնքն էլ ձեռնարկություններին ապահովում է որակյալ աշխատուժով, ենթակառուցվածքներով և այլ ռեսուրսներով:

Գեոմորֆոլոգիական տեսակետից հետազննվող տարածքը գտնվում է Գուգարաց լեռնաշղթայի Հալաբ լեռան ծայր հարավային լանջում և հարում է Ադստն գետի ձախ, բարձր դարաստափին: Տարածքի ռելիեֆը լեռնային - բլրային է և ընդհանուր թեքությամբ ընկնում է դեպի հարավ: Հետազննվող տարածքի բարձրությունը գտնվում է 1370մ.-ի

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

սահմաններում Հիդրոերկրաբանական տեսակետից, բացված խորությունների վրա ստորգետնյա ջրեր չեն հայտնաբերվել, Տարածքի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են հրաբխածին և նստվածքային ապարները՝ անդեզիտներ, պորֆիրիտներ, կրաքարեր, տուֆեր ու տուֆաբրեկչիաներ, որոնք ծածկված են զգալի հզորությամբ դելյուվիալ գոյացումներով:

Տարածքում բնության և պատմամշակույթային հուշարձաններ չկան: Ծառաթուփային բուսականությունը բացակայում է:

Բնության հուշարձանների ցանկ

ՀՀ կառավարության 2008թ. օգոստոսի 14 N967-ն որոշմամբ Տավուշի մարզի տարածքում հաստատվել են բնության ութ հուշարձաններ.

1.	Կովասարի փոխակերպարային թերթաքարեր	Տավուշի մարզ, Բերդ քաղաքից մոտ 20 կմ հարավ՝ Վարագաջուր (Հախում) գետի վերին հոսանքի ավազանում, Վարագաջուրի ձախ վտակ Կառնուտի և Վարագաջուր գետի աջ չոր վտակի հատման կետում, Կառնուտ վտակի հոսանքն ի վեր գնացող գրունտային ավտոճանապարհի աջ կողմում
2.	«Կալաքար» լեռ	Տավուշի մարզ, Ծաղկավան գյուղից մոտ 6 կմ հարավ-արևմուտք, Վարագաջուր (Հախում) գետի ձախափնյա անտառապատ լանջին՝ գրունտային ճանապարհի աջ կողմում, 12-13 դարերի Շահմուրադ (Չիմուրադի, կամ Գետակիցք վանքի) վանքային համալիրից մոտ 150 մ դեպի հյուսիս-արևմուտք
3.	«Չինչինի անկյունային աններդաշնակություն»	Տավուշի մարզ, Չինչին գյուղի հվ-արլ եզրին
4.	«Չինչինի սանդղավուլ քարափներ»	Տավուշի մարզ, Չինչին գյուղից ուղիղ գծով 1.5կմ հարավ-արևելք, Հախում գետի աջակողմյան լանջին
5.	«Պլագիոգրանիտ-պորֆիրային դայք»	Տավուշի մարզ, Բերդ ավանից 6.5 կմ հվ-արմ, Տավուշ գետի ձախ ափին, գետից 5 մ բարձրության վրա
6.	«Քվարցային պլագիոպորֆիրների սյունաձև անջատումներ»	Տավուշի մարզ, Հովք գյուղից 900 մ դեպի հս-ալ, Աղստև գետի ձախ ափին, Երևան- Իջևան ավտոմայրուղու ձախ կողմում
7.	«Փայտասար» քարանձավների համալիր	Տավուշի մարզ, Կողբ գյուղից 4 կմ հարավ
8.	«Օձաքար» լեռ	Տավուշի մարզ, Պառավաքար գյուղից 3 կմ (ուղիղ գծով 1 կմ) հյուսիս-արևմուտք, Պառավաքար-Վազաշեն գրունտային ավտոճանապարհի աջ կողմում՝ Պառավաքար լեռնագագաթից 1,5 կմ հարավ-արևմուտք, Կաղնուտաթումբ լեռնագագաթից մոտ 3 կմ հյուսիս-արևելք

Կենսաբանական հուշարձաններ

1.	«Զորականի սոսի»	Տավուշի մարզ, Զորական գյուղական համայնքի վարչական սահմանում
2.	«Վարդան Մամիկոնյանի կաղնի»	Տավուշի մարզ, Ակնաղբյուր գյուղական համայնք
3.	«Սարի գյուղի սոսի»	Տավուշի մարզ, Սարիգյուղ գյուղական համայնք, Երևան-Նոյեմբերյան ճանապարհից աջ
4.	«Գետահովտի մամռապատ ժայռ»	Տավուշի մարզ, Գետահովիտ Գետահովիտ գյուղից մոտ 1.8 կմ հյուսիս-արևմուտք՝ Մառնաջուր գետի ձախ ափին
5.	«Զիկատարի տանձուտ»	Տավուշի մարզ, «Զիկատար» ուսումնական կենտրոնից հարավ-արևմուտք, 600 մ. «Հայաստան» ՊՈԱԿ-ի Նոյեմբերյանի անտառտնտեսության Զիկատարի անտառպետություն
6.	«Ոսկեպարի կենի»	Տավուշի մարզ, «Հայաստան» ՊՈԱԿ-ի Նոյեմբերյանի անտառտնտեսության Զուջևանի անտառպետություն, Ոսկեպար համայնքից 6 կմ հարավ-արևմուտք
7.	«Զոնջուկուտ»	Տավուշի մարզ, «Հայաստան» ՊՈԱԿ-ի Նոյեմբերյանի անտառտնտեսության Դովեղի անտառպետություն, Բարեկամավան համայնքից 1 կմ հարավ-արևմուտք

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

«Դիլիջան» ազգային պարկը կազմակերպվել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2002 թվականի փետրվարի 21-ի «Դիլիջան» ազգային պարկ կազմակերպելու մասին» N 165 որոշմամբ՝ Հայկական ՄՍՌ Մինիստրների սովետի 1958 թվականի սեպտեմբերի 13-ի «Հայկական ՄՍՌ բնության պահպանության մասին» օրենքի կիրառման մասին» N 341 որոշմամբ կազմակերպված «Դիլիջան» պետական արգելոցի և դրան հարակից տարածքների սահմաններում: «Դիլիջան» ազգային պարկի և «Դիլիջան» ազգային պարկ» պետական ոչ առեվտրային կազմակերպության կանոնադրությունները հաստատելու են ՀՀ կառավարության 11 մայիսի 2002 թվականի N 920-Ն որոշումով:

Պարկի ստեղծման նպատակներն են՝

ա) Աղստև և Գետիկ գետերի ավազանների ջրային ու ցամաքային բնական էկոհամակարգերի զարգացման բնականոն ընթացքի ապահովումը, լանդշաֆտային և կենսաբանական բազմազանության, բնության ու պատմամշակութային հուշարձանների պահպանությունը.

բ) հյուսիսային Հայաստանին բնորոշ հազվագյուտ և անհետացող վայրի բույսերի ու կենդանիների տեսակների, գենոֆոնդի և դրանց ապրելու միջավայրի պահպանությունը.

գ) բնական լանդշաֆտների, դրանց առանձին տարրերի, բնական գործընթացների և երևույթների գիտական ուսումնասիրությունը՝ ուղղված պարկի տարածքի բնական էկոհամակարգերում ընթացող գործընթացների կանխատեսմանն ու գնահատմանը, բուսական և կենդանական աշխարհի գենոֆոնդի պահպանմանը, բնական ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործմանն ու բնության պահպանության գիտական հիմունքների

մշակմանը, պարկին հարակից տարածքների համար բնության պահպանության և օգտագործման արդյունավետ ձևերի մշակման բազայի ապահովմանը:

Տեղամասից ավելի քան 3 կմ հեռավորության վրա գտնվող «Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքում առկա են բազմաթիվ բույսեր և կենդանիներ, որոնք հաշվառված են ՀՀ բույսերի և կենդանիների կարմիր գրքերում:

Տավուշի մարզի Դիլիջան քաղաքի պատմության և մշակույթի հուշարձանների ցանկը

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Ամրոց «Բերդի դաշ»	Ք.ա. 2-1 հզ, միջնադար	Հաղարծնի վանքից 2 կմ ամ, երկու ձորերի միջև, բլրի վրա, «Բոխուտ թումբ» վայրում	10.3/1	Հ	ավերված, պահպանվել են պարիսպների հիմքերը
Բնակատեղի	Ք.ա. 2-1 հզ	ամրոցից հվ և ատ	10.3/1.1	Հ	
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	բնակատեղիի մոտ	10.3/1.2	Հ	ավերված
Բնակատեղի	Ք.ա. 2-1 հզ.	Գոլովինո թաղամասից հս, ԴՕՍԱԱՖ-ի շենքից 1.5 կմ հեռու, բլրի հվ-ատ հարթակում	10.3/2	Հ	ավերված
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	բնակատեղիի տարածքում և մերձակայքում	10.3/2.1	Հ	ավերված
Բնակելի տուն	1911 թ.	Աղայան փող. 2	10.3/3	Հ	երկհարկ, կառուցել է Մ. Սաղաթեյանը
Բնակելի տուն	1882 թ.	Աղայան փող. 3	10.3/4	Հ	երկհարկ, կառուցել է հյուսն Ա. Պետրոսյանը
Բնակելի տուն	19 դ. վերջ	Կալինինի փող. 5	10.3/5	Հ	եղել է իշխանուհի Մարիամ Թումանյանի ամառանոցը, 1979-ից՝ ժողովրդական

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
					արվեստի թանգարանի Դիլիջանի մասնաճյուղի շենք
Բնակելի տուն	1945 թ.	Կալինինի փող. 6	10.3/6	Յ	
Բնակելի տուն	1940 թ.	Կալինինի փող. 7	10.3/7	Յ	
Բնակելի տուն	1934 թ.	Կալինինի փող. 8	10.3/8	Յ	
Բնակելի տուն	1925-1930 թթ.	Կալինինի փող. 10	10.3/9	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	19 դ. վերջ	Կալինինի փող. 11	10.3/10	S	
Բնակելի տուն	1908 թ.	Կալինինի փող. 12	10.3/11	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1897 թ.	Կալինինի փող. 15	10.3/12	S	
Բնակելի տուն	1927 թ.	Կալինինի փող. 18	10.3/13	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1920 թ.	Կալինինի փող. 19	10.3/14	S	
Բնակելի տուն	1957 թ.	Կալինինի փող. 20	10.3/15	Յ	
Բնակելի տուն	1918 թ., 1960 թ.	Կալինինի փող. 22	10.3/16	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1919 թ.	Կալինինի փող. 25	10.3/17	S	
Բնակելի տուն	1796 թ.	Կալինինի փող. 26	10.3/18	S	
Բնակելի տուն	19 դ. սկիզբ	Կալինինի փող. 28	10.3/19	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1832 թ.	Կալինինի փող. 34	10.3/20	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	19 դ. 1-ին կես	Կալինինի փող. 37	10.3/21	S	
Բնակելի տուն	19 դ. 1-ին կես	Կալինինի փող. 41	10.3/22	S	
Բնակելի տուն	1842 թ.	Կալինինի փող. 42	10.3/23	S	
Բնակելի տուն	1830 թ.	Կալինինի փող. 43	10.3/24	S	

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Բնակելի տուն	1893 թ.	Կալինինի փող. 45	10.3/25	S	
Բնակելի տուն	1850-ական թթ.	Կալինինի փող. 48	10.3/26	S	
Բնակելի տուն	19 դ. 2-րդ կես	Կալինինի փող. 52 ա	10.3/27	S	
Բնակելի տուն	1830-ական թթ.	Կալինինի փող. 53	10.3/28	S	
Բնակելի տուն	1880-ական թթ.	Կալինինի փող. 56	10.3/29	S	
Բնակելի տուն	1880 թ.	Կալինինի փող. 60	10.3/30	S	
Բնակելի տուն	18 դ. վերջ	Կալինինի փող. 66	10.3/31	S	
Բնակելի տուն	1905 թ.	Կալինինի փող. 72	10.3/32	S	
Բնակելի տուն	1860 թ.	Կալինինի փող. 78	10.3/33	S	
Բնակելի տուն	1930-ական թթ.	Կալինինի փող. 88	10.3/34	S	
Բնակելի տուն	1870 թ	Կալինինի փող. 98	10.3/35	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1872 թ.	Կալինինի փող. 110	10.3/36	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1901 թ.	Կալինինի փող. 126	10.3/37	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1937 թ.	Կալինինի փող. 135	10.3/38	Յ	
Բնակելի տուն	19 դ. 50-ական թթ.	Կալինինի փող. 162	10.3/39	S	
Բնակելի տուն	20 դ. սկիզբ	Կալինինի փող. 168	10.3/40	S	
Բնակելի տուն	1880-ական թթ.	Կալինինի փող. 170	10.3/41	S	
Բնակելի տուն	1890 թ.	Կալինինի փող. 184	10.3/42	S	
Բնակելի տուն	19 դ. 1-ին կես	Կալինինի փող. 188	10.3/43	S	
Բնակելի տուն	1910 թ.	Հակոբջանյան փող. 15	10.3/44	Յ	երկհարկ, կառուցել է Ն. Պողոսյանը
Բնակելի տուն	1910 թ.	Հակոբջանյան փող. 19	10.3/45	S	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Բնակելի տուն	1917 թ.	Հակոբջանյան փող. 21 ա	10.3/46	Յ	Ֆրանգուլյանների տունը
Բնակելի տուն	1908 թ., 1959 թ.	Հակոբջանյան փող. 23	10.3/47	Յ	Երկհարկ, կառուցել է Ա. Սիմոնյանը
Բնակելի տուն	1920 թ.	Հակոբջանյան փող. 28	10.3/48	Տ	
Բնակելի տուն	1926 թ.	Հակոբջանյան փող. 31	10.3/49	Յ	միահարկ, կառուցել է հյուսն Ե. Սիմոնյանը
Բնակելի տուն	1882 թ.	Հակոբջանյան փող. 32	10.3/50	Յ	Երկհարկ, կառուցել է Բ. Ֆրանգուլյանը
Բնակելի տուն	1890-ական թթ.	Հակոբջանյան փող. 34	10.3/51	Տ	
Բնակելի տուն	1916 թ.	Հակոբջանյան փող. 36	10.3/52	Տ	Երկհարկ, կառուցել է Բ. Ֆրանգուլյանը
Բնակելի տուն	1912 թ.	Հակոբջանյան փող. 52	10.3/53	Յ	
Բնակելի տուն	1882 թ.	Մանթաշյան փող. 3 գ	10.3/54	Յ	Երկհարկ, կառուցել է Դիլիջանի տանուտեր Մովսես Հովհաննիսյանը
Բնակելի տուն	1860 թ.	Մանթաշյան փող. 4	10.3/55	Տ	
Բնակելի տուն	1894 թ.	Մանթաշյան փող. 6	10.3/56	Յ	Երկհարկ, կառուցել է սայլագործ Յ. Հակոբյանը
Բնակելի տուն	1890 թ.	Մյասնիկյան փող. 32	10.3/57	Յ	Երկհարկ, կառուցել է Տ. Բաղայանը

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Բնակելի տուն	1890 թ.	Մյասնիկյան փող. 34	10.3/58	Յ	երկհարկ, կառուցել է Դ. Ուլիխանյանը
Բնակելի տուն	1870-ական թթ.	Մյասնիկյան փող. 38	10.3/59	Յ	երկհարկ, վաճառական Ասլանովների տունը
Բնակելի տուն	1895-1897 թթ.	Մյասնիկյան փող. 50	10.3/60	Յ	եղել է ցարական դատարանի շենքը
Բնակելի տուն («Դալլաքի տուն»)	19 դ. վերջ	Մյասնիկյան փող. 54	10.3/61	Յ	երկհարկ, կառուցել է սափրիչ Սիմոնը, առաջին հարկում եղել է վարսավիրանոց
Բնակելի տուն	19 դ. վերջ	Մյասնիկյան փող. 56	10.3/62	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն («Լեզգու կամ փռնչոց տուն»)	19 դ. կես	Մյասնիկյան փող. 58	10.3/63	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1850-1860-ական թթ.	Մյասնիկյան փող. 82	10.3/64	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1894 թ.	Մյասնիկյան փող. 86	10.3/65	Յ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1910 թ.	Մյասնիկյան փող. 88	10.3/66	Տ	
Բնակելի տուն	1930 թ.	Մյասնիկյան փող. 102	10.3/67	Յ	երկհարկ, կառուցել են Պողոսյանները
Բնակելի տուն	1925 թ.	Մյասնիկյան փող. 102ա	10.3/68	Յ	երկհարկ, կառուցել են Պողոսյանները
Բնակելի տուն	1930 թ.	Մյասնիկյան փող. 102բ	10.3/69	Յ	երկհարկ, կառուցել են

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
					Պողոսյանները
Բնակելի տուն	1925 թ.	Մյասնիկյան փող. 104	10.3/70	Յ	երկհարկ, նկուղային մասը կառուցվել է 1873 թ.
Բնակելի տուն	20 դ. սկիզբ	Մյասնիկյան փող. 110	10.3/71	Տ	
Բնակելի տուն	1933 թ.	Մյասնիկյան փող. 112	10.3/72	Տ	
Բնակելի տուն	1948 թ.	Մյասնիկյան փող. 118	10.3/73	Յ	
Բնակելի տուն	1880 թ., 1900 թ.	Օրջոնոկիձեի փող. 1	10.3/74	Յ	երկհարկ, կառուցել են Ալիխանյանները
Գերեզմանոց	19-20 դդ.	Մանթաշյան փող.	10.3/75	Տ	
Գյուղատեղի	7-13 դդ.	քաղաքից 7 կմ ան, Աղստևի աջ ափին, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի ձախ կողմում, «Բոյնի դար» վայրում	10.3/76	Յ	ավերված է, տարածքի մի մասի վրա կառուցվել է կինոգործիչների հանգստյան տունը
Գերեզմանոց	7-13 դդ.	գյուղատեղիի ան եզրին	10.3/76.1	Յ	ավերված է, խաչքարերից մի քանիսը տեղափոխել են Նույն հանգստյան տան տարածք
Եկեղեցի	12-13 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնական մասում	10.3/76.2	Տ	պահպանվել են հիմքերը
Գյուղատեղի	7-15 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ-ան, Աղստևի աջ ափին, անտառում, «Բախտիար» գյուղատեղիից մոտ 2 կմ ամ, «Ղալուխ» վայրում	10.3/77	Յ	ավերված

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Գերեզմանոց	7-10 դդ.	գյուղատեղիի հվ-ամ եզրին	10.3/77.1	Յ	
Գերեզմանոց	7-13 դդ.	գյուղատեղիի ան մասում	10.3/77.2	Յ	
Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.		10.3/77.2. 1	Յ	տեղահանված է, հենած ծառին
Գյուղատեղի	7-20 դդ.	քաղաքի ամ մասում, Երևան-Դիլիջան մայրուղուց աջ, «Խրտանոց» վայրում	10.3/78	Յ	ավերված
Խաչքար թևավոր	13 դ.		10.3/78.1	Յ	արձանագիր է, կոտրված է վերին խաչաթևը
Գյուղատեղի	10-14 դդ.	քաղաքից 5 կմ հս-աե, Դիլիջան-Իջևան մայրուղուց ձախ, «Փիշիկ» և «Գոմաձոր» տանող ճանապարհի վրա	10.3/79	Տ	տարածքն ընկած է կառուցապատմա ն տակ
Գյուղատեղի	10-15 դդ.	քաղաքից 4 կմ հս-աե, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 1 կմ հվ-ամ, «Գոմաձոր» տանող ճանապարհին	10.3/80	Յ	ավերված
Գերեզմանոց	10-15 դդ.		10.3/80.1	Յ	ավերված
Խաչքար	11 դ.		10.3/80.1. 1	Յ	ընկած
Խաչքար	12 դ.		10.3/80.1. 2	Յ	վերնամասը բացակայում է
Խաչքար	13 դ.		10.3/80.1. 3	Յ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/80.1. 4	Յ	արձանագիր, ստորին մասը

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
					կոտրված
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/80.1. 5	Յ	
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/80.1. 6	Յ	
Խաչքար	14-15 դդ.		10.3/80.1. 7	Յ	
Խաչքար	14-15 դդ.		10.3/80.1. 8	Յ	
Գյուղատեղի	10-15 դդ.	Քաղաքից 6 կմ հս-աե, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 1 կմ հս-ամ, «Գոմաձոր» տանող ճանապարհի երկու կողմում	10.3/81	Յ	ավերված
Գյուղատեղի	10-18 դդ.	Պարզ լճից 300 մ հս, «Ղազար բեկ» վայրում	10.3/82	Յ	
Գերեզմանոց	12-14 դդ.	բլրալանջին	10.3/82.1	Յ	ավերված
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/82.1. 1	Յ	տեղափոխել են լճափնյա ռեստորանի մոտ. ստորին մասը բացակայում է
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/82.1. 2	Յ	վերնամասը բացակայում է
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/82.1. 3	Յ	վերնամասը բացակայում է
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1. 4	Յ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1. 5	Յ	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1. 6	Յ	երկատված
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1. 7	Յ	երկատված
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1. 8	Յ	
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/82.1. 9	Յ	
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/82.1. 10	Յ	վերնամասը բացակայում է
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/82.1. 11	Յ	ստորին կեսը կտրված է
Եկեղեցի	13 դ.	գերեզմանոցի ամ մասում	10.3/82.2	Յ	պահպանվել են պատերը՝ 1.50 մ բարձրությամբ
Գյուղատեղի	12-14 դդ.	բաղաբից 3 կմ հվ-ատ, «Իմպուլս» գործարանի հանգստյան տնից 1 կմ հվ, անտառի բացատում, Աղստևի աջ ափին, բլրակի վրա, «Բախտիար» վայրում	10.3/83	Յ	
Գերեզմանոց	12-14 դդ.		10.3/83.1	Յ	1986 թ. տեղի խաչքարերից երկուսը տեղափոխել ու ազուցել են հանգստյան տան ամ պատին
Խաչքար	13 դ.		10.3/83.1. 1	Յ	
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/83.1. 2	Յ	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Եկեղեցի	12-13 դդ.		10.3/83.2	S	ավերված
ճանապարհ	12-15 դդ.	ձգվում է «Բախտիար» և «Ղալուխ» գյուղատեղիների միջև՝ 2 կմ երկարությամբ	10.3/83.3	Յ	ավերվել են եզրապատերը
Գյուղատեղի	12-14 դդ.	քաղաքից 8 կմ հվ-աե, անտառի բացատում, աե-ից ձորակով եզերված «Սմրդանի յալ» տեղանքում	10.3/84	Յ	ավերված
Գերեզմանոց	12-14 դդ.		10.3/84.1	Յ	ավերված
Խաչքար Յոզեֆեղի	1254 թ.		10.3/84.1. 1	Յ	ստորին մասը կտրված
Խաչքար	13 դ.		10.3/84.1. 2	Յ	ստորին մասը կտրված
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/84.1. 3	Յ	ստորին մասը կտրված
Գյուղատեղի	12-17 դդ.	քաղաքից 5 կմ ամ, «Ռուսկի բալկա» ձորակում, «Ցերկով թալայից» 1 կմ հս	10.3/85	Յ	ավերված
Գերեզմանոց	12-17 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	10.3/85.1	Յ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/85.1. 1	Յ	
Մատուռ	12-13 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	10.3/85.2	Յ	թաղը և ամ պատի որոշ հատվածներ փլված են
Գյուղատեղի	12-17 դդ.	քաղաքից 0.5 կմ ամ, Գոլովինո թաղամասում, «Ցերկով թալա» վայրում, երգահանների	10.3/86	Յ	ավերված

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
		հանգստյան տուն տանող ճանապարհին			
Գերեզմանոց	12-17 դդ.		10.3/86.1	Յ	միակ խաչքարը (13 դ.) Գոշ Է տեղափոխել Ա. Յովսեփյանը, 1980-ական թթ.
Եկեղեցի	12-13 դդ.		10.3/86.2	Յ	ավերված
Գյուղատեղի	13-15 դդ.	քաղաքից 6 կմ ան, Կինոգործիչների հանգստյան տուն և Պարզ լիճ տանող ճանապարհին, «Մոլոկանի տանձուտ» («Տանձուտի թալա») բացատում	10.3/87	Յ	
Գերեզմանոց	13-15 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	10.3/87.1	Յ	ավերված
Խաչքար	13 դ.		10.3/87.1. 1	S	գյուղատեղիի միակ քանդակազարդ բեկորն է (վերնամաս)
Գյուղատեղի	13-17 դդ.	քաղաքից 8 կմ ան, Կինոգործիչների հանգստյան տնից 1 կմ ան, Պարզ լիճ տանող ճանապարհին, «Մորմոզի յալ» վայրում	10.3/88	S	ավերված
Գերեզմանոց	13-17 դդ.		10.3/88.1	S	պահպանվել են հատ ու կենտ տապանաքարեր
Գյուղատեղի	14-18 դդ.	քաղաքից 1 կմ հվ, «Խզակի թալա» («Խաչի փոս») վայրում	10.3/89	S	ավերված

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Գերեզմանոց	14-18 դդ.	գյուղատեղիի ամ մասում	10.3/89.1	S	ավերված
Եկեղեցի	17-18 դդ.	գերեզմանոցում	10.3/89.2	S	ավերված
Գյուղատեղի	15-19 դդ.	քաղաքից 3.5 կմ ատ, «Շլորկուտի» անտառում, «Ղափարա» հանդամասում	10.3/90	S	ավերված
Գերեզմանոց	15-19 դդ.		10.3/90.1	S	
Գյուղատեղի	17-18 դդ.	քաղաքային շուկայից 500 մ հվ-ատ, «Ալոյի թալայում»՝ եղևնիների բացատում	10.3/91	S	ավերված
Գյուղատեղի	17-18 դդ.	քաղաքից 6 կմ հս-ամ, Աղստև գետի ձախ ափին, Դիլիջան- Վանաձոր խճուղուց 1 կմ ձախ, «Գերեզմանուտի յալ» բացատում	10.3/92	S	ավերված
Գերեզմանոց	17-18 դդ.	գյուղատեղիի հս եզրին	10.3/92.1	S	
Գյուղատեղի	17-18 դդ.	քաղաքից 8 կմ հվ-ատ, «Ժանգոտ գյուլ» լճակի մոտ, «Օրդաբլի» բացատում	10.3/93	S	ավերված
Գյուղատեղի	17-18 դդ.	քաղաքից 10 կմ հս-ամ, «Շլորկուտի ձոր» վայրում, Դիլիջան- Վանաձոր ճանապարհից 5-6 կմ աջ, անտառի մեջ, «Նովոլ» աղբյուրի մոտ	10.3/94	S	
Գերեզմանոց	ուշ միջնադար		10.3/94.1	S	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Գյուղատեղի «Աչաջրի թալա»	10-13 դդ.	քաղաքից 4 կմ հվ-ատ	10.3/95	Յ	
Գյուղատեղի «Արաղանց տեղեր»	7-13 դդ.	քաղաքի ատ եզրին, Աղստևի աջ ափի և Մյասնիկյան փողոցի միջև ընկած տարածքում, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի վրա	10.3/96	Յ	ավերվել է 1950- ական թթ. քաղաքի ընդարձակման հետևանքով
Գերեզմանոց	7-13 դդ.		10.3/96.1	Յ	ավերված է, գյուղատեղիի կառուցապատման ն ժամանակ խաչքարերը տեղափոխել են Մյասնիկյան փող. N 143 տան բակ
Խաչքար	12 դդ.	Մյասնիկյան փող. N 143 տան բակում	10.3/96.1. 1	S	
Խաչքար	12 դդ.	Նույն տեղում	10.3/96.1. 2	S	
Խաչքար	13 դդ.	Նույն տեղում	10.3/96.1. 3	Յ	
Խաչքար «Մեսրոպ Մաշտոց»	7 դդ.	Նույն տեղում	10.3/96.1. 4	Յ	ամրացված է պատվանդանին
Գյուղատեղի «Գեղատեղ»	13-17 դդ.	քաղաքից 7 կմ ամ, Ղազախ-Երևան գազատարի անտառամիջյան ճանապարհի երկու կողմում	10.3/97	Յ	ավերված
Գերեզմանոց	13-17 դդ.		10.3/97.1	Յ	կիսավեր
Եկեղեցի	13-14 դդ.		10.3/97.2	S	պահպանվել են հիմքերը

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Գյուղատեղի «Գեղատեղ»	13-17 դդ.	բաղաբից 10 կմ հվ-ատ, Աղստևի աջ ափին, Պարզ լիճ տանող ճանապարհից 2 կմ ձախ, կինոգործիչների հանգստյան տնից 3 կմ հվ-ատ, «Ղազախ բեկ» վայրում	10.3/98	S	ավերված
Գերեզմանոց	13-17 դդ.	գյուղատեղիի հս եզրին, սարալանջին	10.3/98.1	S	ավերված
Եկեղեցի	13-14 դդ.	գերեզմանոցի մոտ	10.3/98.2	S	պահպանվել են հիմքերը, ներսը լցված է շարվածքի քարերով
Գյուղատեղի «Գոմաձոր»	5-17 դդ.	բաղաբի Թեղուտ թաղամասից 5 կմ հս- ատ, Աղստևի աջ ափին, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 2-3 կմ հս-ամ, անտառում	10.3/99	Յ	ավերված
Գերեզմանոց	5-17 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	10.3/99.1	Յ	
Խաչքար	7 դդ.		10.3/99.1. 1	S	
Խաչքար	9-10 դդ.		10.3/99.1. 2	S	
Խաչքար	9-10 դդ.		10.3/99.1. 3	S	խրված է գետնի մեջ
Խաչքար	9-10 դդ.		10.3/99.1. 4	S	
Խաչքար	9-10 դդ.		10.3/99.1. 5	S	ընկած

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Խաչքար	11-12 դդ.	Եկեղեցու ամ կողմում	10.3/99.1. 6	Յ	ընկած
Խաչքար	11-12 դդ.	Եկեղեցու աե կողմում	10.3/99.1. 7	Յ	
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1. 8	Յ	ընկած
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1. 9	Յ	ընկած
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1. 10	Յ	
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1. 11	Յ	
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1. 12	Յ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/99.1. 13	Յ	երկատված
Խաչքար	13 դ.		10.3/99.1. 14	Յ	երկատված
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ամ կողմում	10.3/99.1. 15	Յ	ընկած
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ամ կողմում	10.3/99.1. 16	Յ	ստորին մասը բացակայում
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հս կողմում	10.3/99.1. 17	Յ	երկատված
Խաչքար	13 դ.	մատուռի ամ կողմում	10.3/99.1. 18	Յ	ընկած
Խաչքար	13 դ.	մատուռի հս-ամ կողմում	10.3/99.1. 19	Յ	ընկած
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/99.1.	Յ	ընկած

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
			20		
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/99.1. 21	Յ	երկատված, ընկած
Խաչքար	13 դ.		10.3/99.1. 22	Յ	ընկած
Խաչքար Սարգսի և այլոց	13 դ.		10.3/99.1. 23	Յ	երկատված, ընկած
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/99.1. 24	Յ	ընկած
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/99.1. 25	Յ	հենած է քարերին
Խաչքար	14-15 դդ.		10.3/99.1. 26	Տ	հենած է քարերին
Խաչքար	16-17 դդ.		10.3/99.1. 27	Յ	
Եկեղեցի	5-6 դդ.		10.3/99.2	Յ	պահպանվել են հիմնապատերը
Մատուռ	5-6 դդ.		10.3/99.3	Յ	պահպանվել են հիմնապատերը
Գյուղատեղի «Խաչքողազ»	14-17 դդ.	Թեղուտ թաղամասից 1.5 կմ հվ-ատ, Աղստևի աջ ափին, անտառում	10.3/100	Տ	ավերված
Գերեզմանոց	14-17 դդ.		10.3/100. 1	Տ	
Գյուղատեղի «Խաչի հողեր»	12-15 դդ.	Շամախյան թաղամասի «Խաչի հողեր» վայրում	10.3/101	Յ	ավերված
Գերեզմանոց	12-15 դդ.		10.3/101. 1	Յ	
Խաչքար թևավոր	8-9 դդ.	ընկած է մատուռի հս-	10.3/101.	Յ	աջ հորիզոնական խաչաթևը

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
		ամ անկյան մոտ	1.1		կոտրված
Զիթհան	13-15 դդ.	մատուռից 100 մ հվ-ամ	10.3/101. 2	Յ	ավերված, ուրվագծվում են հիմքերը
Մատուռ	վերակառ.19 դ.		10.3/101. 3	S	
Խաչքար	15-16 դդ.	ագուցված է մատուռի հվ պատին, մուտքից վերև	10.3/101. 3.1	Յ	ագուցվել է վերակառուցման ժամանակ, հորիզոնական դիրքով
«Գյուղատեղի Խաչուտ թալա»	12-13 դդ	քաղաքից 10-11 կմ ամ, Բլղան գետի վերին հոսանքի շրջանում	10.3/102	Յ	
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/102. 1	Յ	արձանագիր, ջարդված
Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.		10.3/102. 2	Յ	
Գյուղատեղի «Կակոսի»	ուշ միջնադար	քաղաքից 5-6 կմ ամ, Վանաձոր տանող խճուղուց 500 մ ձախ, Աղստևի աջ ափին, երկու ձորակների միջակայքում	10.3/103	S	ավերված
Գերեզմանոց	13-17 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին	10.3/103. 1	S	
Խաչքար	13 դ.		10.3/103. 1.1	Յ	երկատված, ընկած
Մատուռ	17-18 դդ.		10.3/103. 2	S	հիմնավեր
Գյուղատեղի «Մեծ թալա» («Ուռուտի	17-18 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ, Նույնանուն բացատում	10.3/104	S	ավերված

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
թալա»)					
Գերեզմանոց	8-13 դդ.		10.3/104. 1	S	ավերված
Գյուղատեղի «Պակատեղեր»	13-17 դդ.	բաղաբից 4 կմ ամ, անտառի բացատում	10.3/105	S	ավերված
Գյուղատեղի «Փիշիկ»	12-14 դդ.	բաղաբից 5 կմ հս-աե, Աղստև գետի ձախ ափին, Տուբերկուլյոզային դիսպանսերի տարածքում, անտառի մեջ	10.3/106	Յ	ավերվել է դիսպանսերի կառուցման ժամանակ
Գերեզմանոց	12-14 դդ.		10.3/106. 1	Յ	ավերված
Խաչքար	13-14 դդ.	մատուռից 10 մ ամ	10.3/106. 1.1	Յ	
Խաչքար	13-14 դդ.	Նախորդի մոտ	10.3/106. 1.2	Յ	երկատված
Մատուռ	12-13 դդ.		10.3/106. 2	Յ	ավերված
Գյուղատեղի «Փոքր Դիլի» («Պուճուր Դիլի»)	7-18 դդ.	բաղաբից («Իմպուլս» գործարանից) 2 կմ հվ- աե, Աղստև գետի աջ ափին, անտառի բացատում	10.3/107	Յ	ավերված
Գերեզմանոց	7-17 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	10.3/107. 1	Յ	կիսավեր
Խաչքար	7 դդ.		10.3/107. 1.1	Յ	
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/107. 1.2	Յ	գլխիվայր դրված է 12-13 դդ. մեկ այլ խաչքարի վրա

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/107. 1.3	Յ	
Խաչքար	14-15 դդ.		10.3/107. 1.4	S	պարզունակ
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	Կալինինի փող.	10.3/108	Յ	հայտնաբերվել է 2003 թ.
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	Քաղաքի հվ մասում, Գոլովինո թաղամասից հս, «Խրտանոց» վայրում	10.3/109	Յ	ավերվել է Դիլիջան-Երևան մայրուղու կառուցման հետևանքով
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	Թեղուտ թաղամասից 1.5 կմ հս-ատ, «Տախտ» («Թաղթա») տեղամասում	10.3/110	Յ	տարածքի մի մասը մեխորացված
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	Քաղաքից 3 կմ հս-ատ, Աղստև գետի աջ ափին, Գոմաձոր տանող ճանապարհի եզրին	10.3/111	S	տարածքի մի մասը մնացել է վարելահողերի տակ
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	Քաղաքից 3 կմ հվ, «Մեծ թալա» գյուղատեղիի տարածքում	10.3/112	Յ	տարածքի մի մասը վերածվել է վարելահողերի
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	Քաղաքից 8 կմ հս-ամ, «Շիրկուտ» տանող ճանապարհին	10.3/113	Յ	կիսավեր
Դամբարանադաշտ «Ռեդկին-լագեր»	Ք.ա. 13-8 դդ.	Քաղաքից 6 կմ հս-ատ, Դիլիջան-Իջևան մայրուղուց 5 կմ հվ-ատ, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի 1-ին կմ-ի վրա	10.3/114	Յ	ավերված
Եկեղեցի	17-18 դդ.	Շամախյան թաղամասում	10.3/115	S	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Խաչքար	12-13 դդ.	հենած Է եկեղեցու հվ պատին	10.3/115. 1	Յ	
Խաչքար	1221 թ.	ազուցված Է եկեղեցու հվ պատին	10.3/115. 2	Յ	
Խաչքար	13 դ.	հենած Է եկեղեցու ամ պատին	10.3/115. 3	Յ	
Խաչքար	11-12 դդ.	ազուցված Է «Իմպուլս» գործարանի հանգստյան տան ամ պատին, արտաքուստ	10.3/116	Յ	1986 թ. տեղափոխել են «Բախտիար» գյուղատեղիի գերեզմանոցից
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի կողքին	10.3/117	Յ	1986 թ. տեղափոխել են «Բախտիար» գյուղատեղիի գերեզմանոցից
Խաչքար	13-14 դդ.	«Դիլիջան» հանքային ջրերի գործարանից 200 մ հեռու, գետի աջ ափին, աղբյուրի մոտ	10.3/118	Յ	
Կամուրջ	19 դ.	բաղաբից 4 կմ ան, Գոշ գյուղ տանող նախկին ճանապարհին, Աղստև գետի վրա	10.3/119	Տ	միաթռիչք
Յուշադրյուր	1935 թ.	բաղաբի մեջ, Գորկու փող. վրա` Գոլովինո տանող ճանապարհի աջ կողմում	10.3/120	Տ	
Յուշադրյուր	1948-1949 թթ.	բաղաբի մեջ, Դիլիջան- Տաշիր ճանապարհի աջ կողմում	10.3/121	Յ	
Յուշադրյուր Մատինովի	1880 թ., վերակառ. 1936 թ.	Մյասնիկյան փող.	10.3/122	Տ	կառ.՝ գինեվաճառ Մատինով

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Յուզադրյուր «Ոսկի ադրյուր»	19 դ.	Յակոբջանյան փող.	10.3/123	S	Դիլիջանի ամենահին ադրյուրն է, կառուցել են Գյուլգադյանները
Յուզարձան Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1975 թ.	բաղաբի ամ կողմում, բլրի գագաթին	10.3/124	S	հեղ.՝ Ս. Մեհրաբյան, Խ. Վաթինյան
Յուզարձան Յայաստանում խորհրդային իշխանության հաստատման 50 ամյակին	1970 թ.	բաղաբի մեջ, Իջևան- Թբիլիսի և Դիլիջան- Վանաձոր ավտոճանապարհների խաչմերուկում, բարձունքի վրա	10.3/125	Յ	հեղ.՝ Խ. Վաթինյան, Ա. Թարխանյան, Ս. Ավետիսյան
Յուզարձան Մայիսյան ապստամբության մասնակիցներին	1982 թ.	Մյասնիկյան փող.	10.3/126	S	հեղ.՝ Ս. Ավետիսյան, Ա. Փարսյան
Մատուռ	10-12 դդ.	բաղաբի Գոլովինո թաղամասում, «Միկիտանի թալա» վայրում	10.3/127	S	պահպանվել են խորանի հատվածը, հս և ամ պատերը
Գերեզմանոց	10-15 դդ.	մատուռի մոտ	10.3/127. 1	S	
Խաչքար Մամախաթունի	13-14 դդ.	մատուռի ամ կողմում	10.3/127. 1.1	Յ	
Խաչքար	15 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/127. 1.2	S	
Մատուռ	19 դ.	բաղաբից 7 կմ հս-աե, Շամախյան թաղամասի Ֆերմաների մոտ	10.3/128	S	
Մատուռ Սբ. Սարգիս	18-19 դդ.	Շամախյան թաղամասի հվ-աե եզրին,	10.3/129	S	կիսավեր

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
		բարձունքի վրա			
Գերեզմանոց	19-20 դդ.		10.3/129. 1	S	
Խաչքար	11 դ.	ազուցված է մատուռի առե պատին, ներքուստ	10.3/129. 2	Յ	արձանագիր
Խաչքար	11 դ.	մատուռում	10.3/129. 3	Յ	
Խաչքար	13-14 դդ.	մատուռում	10.3/129. 4	Յ	արձանագիր
Շենք Աղասի Խանջյանի ամառանոցի	1936 թ.	Մ. Գորկու փող. 15 ա	10.3/130	Յ	վթարային, փլուզվել է 2013 թ
Շենք Գրադարանի	1974 թ.	Մյասիկյան փող. 61	10.3/131	S	
Յուշարձան Խ. Աբովյանին	1976 թ.	գրադարանի մուտքի մոտ	10.3/131. 1	S	
Յուշարձան Ղ. Աղայանին	1976 թ.	գրադարանի մուտքի մոտ	10.3/131. 2	S	
Շենք «Դիլիջան» առողջարանի	1977 թ.	Գետափնյա փող 7	10.3/132	Յ	նախկինում «Պապանինո» առողջարան
Շենք «Դիլիջան» հանքային ջրերի գործարանի	1949 թ.	քաղաքից մոտ 5 կմ հվ	10.3/133	Յ	
Շենք Երկրագիտական թանգարանի	1952 թ.	քաղաքի կենտրոնում	10.3/134	Յ	
Խաչքար	13 դ.	թանգարանում	10.3/134. 1	S	բերվել է «Տախտ» հանդամասից
Խաչքար Լույսի և Կիրակոսի	13-14 դդ.	թանգարանում	10.3/134. 2	S	բերվել է «Տախտ» հանդամասից

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Շենք «Լեռնային Յայաստան» առողջարանի	1959 թ.	Կամոյի փող. 141 բ	10.3/135	Յ	
Շենք Կինոգործիչների հանգստյան տան	1981 թ.	Քաղաքից 2 կմ հեռավորության վրա, Պարզ լիճ տանող ճանապարհին	10.3/136	Յ	
Շենք Կոմպոզիտորների ստեղծագործական տան	1975 թ.	Քաղաքից 8 կմ հեռու, Դիլիջան-Երևան մայրուղու վրա, «Յաղարծին» ռեստորանի դիմաց	10.3/137	Յ	
Շենք Յակատուբերկույոզ ային հիվանդանոցի (Գյանջեյանի անվան)	1921-22 թթ.	Քաղաքի ամ մասում, Դիլիջան-Իջևան մայրուղու ձախ կողմում	10.3/138	Յ	
Շենք Մանկական առողջարանի	1975 թ.	Քաղաքից 2 կմ հս, «Թախտա» վայրում	10.3/139	Յ	
Շենք Մշակույթի տան	1972 թ.	Մյասիկյան փող. 53	10.3/140	Տ	
Շենք Ռեդկինի ճամբարի	1890-ական թթ.	Քաղաքի հս մասում, Դիլիջան-Իջևան հին ճանապարհի աջ կողմում	10.3/141	Յ	Դիլիջանի լեռնանցքի ճանապարհա- շինարար Ռեդկինի ճամբարի գլխավոր մասնաշենքն է
Շենք Տուբերկույոզային հանրապետական հիվանդանոցի (Գ. Սադյանի անվան)	1927 թ.	Քաղաքի ամ մասում, Դիլիջան-Իջևան մայրուղու ձախ կողմում	10.3/142	Յ	
Շենք	1969 թ.	Գետափնյա փող. 9	10.3/143	Յ	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Տուրիստական հանգրվանի					
Շենք Քաղաքապետարանի	1975 թ.	Մյասնիկյան փող. 55	10.3/144	S	
Վանական համալիր Մաթոսավանք	13 դ.	քաղաքից 3.5 կմ ամ, գետի աջափնյա անտառածածկ սարահարթի վրա, Ջուխտակ վանքի դիմացի լեռնալանջին	10.3/145	Յ	կառ.՝ Հորդանան
Գավիթ	13 դ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	10.3/145. 1	Յ	
Խաչքար	13 դ.	ազուցված է գավթի աե պատին	10.3/145. 1.1	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/145. 1.2	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/145. 1.3	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/145. 1.4	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/145. 1.5	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/145. 1.6	Յ	
Գերեզմանոց	միջնադար	համալիրի տարածքում	10.3/145. 2	Յ	
Խաչքար Մխիթարի	1251 թ.	եկեղեցու հս պատի տակ, արտաքուստ	10.3/145. 2.1	Յ	
Գրատուն	13 դ.	կից է գավթի հվ պատին	10.3/145. 3	Յ	կիսավեր

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Խաչքար	13 դ.	ագուցված Է գրատան առե պատին, մուտքից հս	10.3/145. 3.1	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նույն պատին, մուտքից վերև	10.3/145. 3.2	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	10.3/145. 3.3	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նույն պատին, մուտքից հվ	10.3/145. 3.4	Յ	
Խաչքար	13 դ.	ագուցված Է գրատան հվ պատին	10.3/145. 3.5	Յ	
Խաչքար	13 դ.	ագուցված Է հվ պատին, խորշի մեջ	10.3/145. 3.6	Յ	
Խաչքար	13 դ.	Նույն պատին, խորշից վերև	10.3/145. 3.7	Յ	
Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	1247 թ.		10.3/145. 4	Յ	փոքր, թաղածածկ
Խաչքար Սանասարի	13 դ.	ագուցված Է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից հս (գավթի առե պատնե)	10.3/145. 4.1	Յ	
Վանական համալիր Ջուխտակ (Գիշերավանք, Պետրոսի վանք)	12-13 դդ.	Դիլիջանից 3 կմ հս-ամ, Խալ-Խալլու լեռան հվ անտառապատ լանջին, «Թթուջուր» աղբյուրից ոչ հեռու	10.3/146	Յ	
Գերեզմանոց	13-17 դդ.	համալիրի տարածքում	10.3/146. 1	Յ	
Տապանաքար Խաչատուր վարդապետի	1250 թ.		10.3/146. 1.1	Յ	հարթ
Տապանաքար Պողոսի	1610 թ.		10.3/146. 1.2	Յ	օրորոցաձև

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	1201 թ.		10.3/146. 2	Յ	թաղածածկ, կառուցել է վանքի առաջնորդ Յայրապետը, ճարտ.՝ Սարգիս վարդպետ
Խաչքար	12 դ.	Եկեղեցու ամ պատի մոտ, մուտքից հվ	10.3/146. 2.1	Յ	ընդհանուր պատվանդանի վրա, երկատված
Խաչքար	13 դ.	Նախորդից հվ	10.3/146. 2.2	Յ	ընդհանուր պատվանդանի վրա
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ-ամ անկյան մոտ	10.3/146. 2.3	Յ	ընդհանուր պատվանդանի վրա
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ամ պատի մոտ, մուտքից հս	10.3/146. 2.4	Յ	ընդհանուր պատվանդանի վրա, երկատված
Խաչքար	13 դ.	Նախորդից հս	10.3/146. 2.5	Յ	
Եկեղեցի Սբ. Գրիգոր	12 դ. վերջ	Սբ. Աստվածածին Եկեղեցուց 20 մ ատ	10.3/146. 3	Յ	կենտրոնագմբեթ
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու խորանում	10.3/146. 3.1	Յ	ծառայում է իբրև վեմբար

2.2 ԿԼԻՄԱՆ

Դիլիջանին բնորոշ է մեղմ, լեռնա-անտառային չափավոր զով ամառը, արևաշատ տաք ձմեռը: Օդի միջին սեզոնային ջերմաստիճանի տատանումները ցածր են: Միջին տարեկան ջերմաստիճանը կազմում է 8.4 °C, Բացարձակ նվազագույնը -22.8 °C, Բացարձակ առավելագույնը -38.1 °C:

Օդի հարաբերական տարեկան միջին խոնավությունը 73: Տեղումների տարեկան քանակը 656:

Տվյալները ներկայացված են «Շինարարական կլիմայաբանություն ՀՀՇՆ 22-01-2024» տվյալների համաձայն:

Աղյուսակ 3.1. Մթնոլորտային օդի միջին ջերմաստիճանը

Օդերև-ութաբ. կայանը	Միջին ջերմաստիճանը ըստ ամիսների, C ⁰												Միջին տարեկան	Բացարձակ նվազագույն	Բացարձակ առավելագույն
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Դիլիջան	-1.4	-0.7	2.5	7.8	12.1	15.5	18.5	18.3	14.4	9.4	4.4	0.4	8.4	-22.8	38.1

Աղյուսակ 3.2. Օդի հարաբերական խոնավությունը

Օդերև-ութաբ. կայանը	Օդի հարաբերական խոնավությունը ըստ ամիսների, %												Միջին տարեկան	Ամենացուրտ ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %		Ամենատաք ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		Միջին ամսական	Միջին ամսական ժ. 15-ին	Միջին ամսական	Միջին ամսական ժ. 15-ին

Աղյուսակ 3.3. Մթնոլորտային տեղումները և ձնածածկույթը

Բնակավայրի անվանումը	Տեղումների քանակը միջին ամսական / օրական առավելագույն, մմ													Տեղումների քանակը նոյեմբեր-մարտ ամիսներին, մմ	Տեղումների քանակը ապրիլ-հոկտեմբեր ամիսներին, մմ
	Ըստ ամիսների												Տարեկան		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Դիլիջան	23	30	48	68	107	104	70	52	46	51	36	21	656	158	498
	35	33	42	42	58	74	45	47	40	45	44	33	74		

Աղյուսակ 3.4. Քամու պարամետրերը

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	Ամիսներ	Կրկնելիություն, % /միջին արագություն, մ/վրկ ըստ ուղղությունների								Անտրոբի կրկնելիությունը,%	Միջին ամսական արագությունը,մ/վ	Գերակշռող արագությունը հունիս-օգոստոս ամիսներին	Միջին արագություններից նվազագույնը ըստ ուղղությունների հունիսին, մ/վ	Գերակշռող արագությունը դեկտեմբեր-փետրվար ամիսներին	Միջին արագություններից առավելագույնը ըստ ուղղությունների հունվարին, մ/վ
		Հյուսիսային (Հս)	Հյուսիսարևելյան (ՀսԱրլ)	Արևելյան (Արլ)	Հարավարևելյան (ՀվԱրլ)	Հարավ (Հվ)	Հարավարևմտյան (ՀվԱրմ)	Արևմտյան (Արմ)	Հյուսիսարևմտյան (ՀսԱրմ)						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Դիլիջան	Հունվար	3	19	2	3	22	32	15	4	28	2.1	ՀսԱրլ	2.5	Հվ	2.8
		1.6	1.7	1.8	2.4	2.8	2.5	2.0	1.5						
	Ապրիլ	4	41	6	4	13	20	9	3	31	2.0				
		1.6	2.2	2.0	2.4	2.5	2.3	1.6	1.5						
	Յուլիս	5	63	10	2	2	7	8	3	42	1.7				
		1.9	2.5	2.4	1.4	1.4	1.3	1.1	1.4						
	Յուլետեմբեր	5	46	6	3	10	17	10	3	43	1.5				
		1.7	2.2	1.9	1.7	1.9	1.7	1.4	1.4						

2.3 Օդային ավազան

Օդային ավազանի աղտոտվածության մոնիթորինգային աշխատանքները կատարվում են ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից: Հաշվի առնելով այն, որ Դիլիջան համայնքում մթնոլորտային օդի աղտոտվածության դիտարկումները բացակայում են, սույն հայտում բերվում են օդային ավազանի ֆոնային կոնցենտրացիաների հաշվարկային արժեքները:

ՀՀ բնակավայրերի՝ որտեղ բացակայում են մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի դիտարկումները, վնասակար նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաների արժեքները ներկայացված են «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կայքում (<http://meteomonitoring.am/page/1591>) ըստ տվյալ բնակավայրի ազգաբնակչության թվաքանակի:

ՀՀ բնակավայրերի ազգաբնակչության թվաքանակը ընդունված է համարել ՀՀ-ի ազգային վիճակագրական ծառայության (ԱՎԾ) 2011 թվականի հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ վիճակագրական տեղեկագրում բերված տվյալները: Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ վիճակագրական տեղեկագրի՝ Դիլիջան համայնքում բնակչության թվաքանակը կազմել է 20 500 մարդ:

Ելնելով նշված թվաքանակից և ֆոնային կոնցենտրացիաների հաշվարկային արժեքներից, Դիլիջան համայնքում աղտոտիչների ֆոնային կոնցենտրացիաների արժեքները գնահատվում են հետևյալ տիրույթում. Փոշու մասնիկներ՝ 0,095 մգ/խմ, ածխածնի մոնօքսիդ՝ 1.1 մգ/խմ, ազոտի երկօքսիդ՝ 0,033 մգ/խմ և ծծմբի երկօքսիդ՝ 0,006 մգ/խմ:

2.4 Ջրային ռեսուրսներ

ՀՀ «Կախված տեղանքի առանձնահատկություններից՝ յուրաքանչյուր ջրավազանային կառավարման տարածքի ջրի որակի ապահովման նորմերը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հունվարի 27-ի N 75-Ն որոշմամբ ՀՀ-ում մակերևութային ջրերի որակի գնահատման համակարգը ջրի քիմիական որակի յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար տարբերակում է կարգավիճակի հինգ դաս՝ «գերազանց» (1-ին դաս), «լավ» (2-րդ դաս), «միջակ» (3-րդ դաս), «անբավարար» (4-րդ դաս) և «վատ» (5-րդ դաս): Ջրի քիմիական որակի ընդհանրական գնահատականը ձևավորվում է վատագույն որակ ցուցաբերող ցուցանիշի դասով:

ՀՀ տարածքում ջրերի կառավարումը կատարվում է 6 գետավազանային կառավարման տարածքների միջոցով:

ՀՀ տարածքում ջրային ռեսուրսների ֆոնային աղտոտվածությունը նույնպես պարբերական մոնիթորինգի է ենթարկվում ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից, որի տվյալները վերջին 2022թ տարեկան ամփոփ տեղեկանքից բերված են ստորև:

Հյուսիսային ջրավազանային կառավարման տարածք

Նախատեսվող գործունեության իրականացման տարածքը տեղակայված է Հյուսիսային ջրավազանային կառավարման տարածքում: Հյուսիսային ՋԿՏ-ում ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվում է 23 դիտակետում:

Աղստև գետի ջրի որակը Դիլիջան քաղաքից վերև և ներքև գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս). Դիլիջան քաղաքից վերև՝ պայմանավորված երկաթով և կախութային չոր նյութերով, Դիլիջան քաղաքից ներքև՝ նաև բարիումով: Իջևան քաղաքից վերև ջրի որակը գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս)՝ պայմանավորված երկաթով և կախութային չոր նյութերով: Իջևան քաղաքից ներքև ջրի որակը գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում, նիտրիտ, ֆոսֆատ իոններով, երկաթով, բարիումով և կախութային չոր նյութերով:

Նախատեսվող գործունեությունը ջրային ավազանի աղտոտվածությունը չի ավելացնի, քանի որ նախատեսված են անհրաժեշտ միջոցառումներ հնարավոր ազդեցությունների նվազեցման և կանխարգելմանն ուղղված:

2.5 Հիմնային աշխատանքներ

Նախատեսվող գործունեության նախագիծը ենթադրում է նաև հիմքերի փորման աշխատանքների իրականացում: Ե/բ հիմքերի տեղադրման համար կատարվելու է մոտ 22000 խմ ընդհանուր ծավալով փորման աշխատանքեր հանվող 18500 խմ ծավալով զանգվածը կտեղափոխվի Դիլիջանիի քաղաքապետարանի կողմից օրենքով սահմանված կարգով հատկացված վայր, մնացած մասը՝ կարճաժամկետ կպահվի շինարարական հրապարակում և կօգտագործվի որպես հետլիցք:

Շինարարական աշխատանքների իրականացման տարածքում հողաբուսաշերտը բացակայում է:

2.6 Կենսաբազմազանություն

Բուսական աշխարհ: Ըստ ՀՀ Ատլասի (2007 թ.) Դիլիջան քաղաքային բնակավայրի տարածքը գտվում է բուսական Կովկասյան պրովինցիայում՝ Իջևանի շրջանում: Դիլիջան քաղաքային բնակավայրում և մոտակայքում բույսերի էնդեմիկ տեսակներ չեն հայտնաբերվել: Այստեղ տարածված են կաթնափուշ բժավոր (*Sylibum Marianum*) բուսատեսակներ: Դիլիջանում տարածված են դեղաբույսեր՝ ալոճների մուգ արնագույն և այլ տեսակներ (*Crataegus Atrosanguinea*), գետնամորի անտառային (*Fragaria Veska*):

«Դիլիջան» ազգային պարկի և դրա պահպանական գոտու տարածքներում ֆլորան ընդգրկում է անոթավոր բույսերի 1200 տեսակ, որից 977 տեսակը աճում է պարկի տարածքում: Դրանցից 51-ը ծառատեսակներ են, 47-ը՝ թփեր, 696-ը՝ բազմամյա խոտաբույսեր, 176-ը՝ միամյա և երկամյա բույսեր, 7-ը՝ մակաբույծներ: Նշված տեսակներից 7-ը հանդիսանում են Հայաստանի էնդեմիկներ: Պարկի պահպանական գոտում հանդիպում են անոթավոր բույսերի 958 տեսակներ (դրանցից 225-ը չեն հանդիպում ազգային պարկի տարածքում): Պահպանական գոտում (Աղստն գետի ձորի լանջերի բաց տեղանքներում) աճում է ևս մեկ էնդեմիկ տեսակ՝ Պսեֆելուս Փամբակի (*Psephellus pambakensis*), որը բավականին լայն տարածում ունի Լոռիում և Իջևանում: Ազգային պարկի ֆլորայի 17 տեսակներ ընդգրկված են Հայաստանի Կարմիր գրքում: Ազգային պարկի ֆլորայի 54 տեսակներ հանդես են գալիս որպես դեղաբույսեր: Դրանց մի մասը չեն կազմում խիտ պոպուլյացիաներ, այլ ցրված հանդիպում են ազգային պարկի տարածքում և այդ պատճառով ներկայումս տնտեսական հետաքրքրություն չեն ներկայացնում, իսկ 41 տեսակներ ուտելի են:

Բացի այդ, «Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքից և դրա պահպանական գոտուց հայտնաբերվել են 480 տեսակի և ենթատեսակի սնկեր, որոնցից 320-ը պատկանում են ազարիկալ սնկերին, 124-ը՝ աֆիլոֆորայիններին և 36-ը՝ գաստերոմիցետներին: Առավել տարածված են դառնամատիտեղ (*Russula*), կաթնասունկ (*Lactarius*),

սարդոստայնասունկ (Cortinarius), թելիկասունկ (Inocybe), ճանճասպան (Amanita) ցեղերի միկորիզագոյացնող տեսակները, ինչպես նաև բնափայտ քայքայող ականջասունկ սովորական (Pleurotus ostreatus), կոճղասունկ իսկական (Armillaria mellea) տեսակները և Աբեթասնկեր (Polyporaceae) ընտանիքի ներկայացուցիչները: Նշված սնկերից 176-ը ուտելի են, որոնցից առավել տարածված է և վաճառվում է շուկաներում միայն ականջասունկ սովորական կամ կախասունկ (Pleurotus ostreatus) տեսակը: 38 տեսակի սնկեր թունավոր են և տեղացի բնակիչները դրանց կոչում են զարշասնկեր (պոգանկա), խուսափում են հավաքելուց, և վերջին տարիներին թունավորման դեպքեր չեն գրանցվել:

Բուն գործունեության տարածքում Կարմիր գրքում գրանցված բույսեր և կենդանիներ չկան:

Կենդանական աշխարհ:

Անողնաշարավորներ

«Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքում հանդիպում են փափկամարմինների (Mollusca) 69 և հողվածոտանիների (Arthropoda) 143 տեսակներ: Վերջիններս պատկանում են միջատների (Insecta) դասին: Նշված տեսակներից 7-ը Հայաստանի էնդեմիկներ են: Բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցանկում ընդգրկված են 3 տեսակներ, որոնք հանդիպում են «Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքում: Դրանք են՝ Parnassius apollo L., Cerambyx cerdo acuminatus Motsch., Rosalia alpina L. և Proserpinus proserpina Pall-ը:

Սողուններ

«Դիլիջան» ազգային պարկի և դրա պահպանական գոտու տարածքներում բացահայտվել են սողունների 19 տեսակներ, որոնք բաժանվում են հետևյալ կարգաբանական խմբերի.

- Մողեսներ (Lacertilia) – 12 տեսակ.
- Օձեր (Serpentes) – 6 տեսակ.
- Կրիաներ (Testudines) - 1:

Նշված սողուններից ոչ մեկը Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված չէ:

Կաթնասուններ

«Դիլիջան» ազգային պարկի և դրա պահպանական գոտու տարածքներում հանդիպում են կաթնասունների 49 տեսակներ: Դրանք բաժանված են հետևյալ 6 կարգաբանական դասերի.

- Միջատակերներ (Insectivora) – 9 տեսակ.
- Կրծողներ (Rodenti) – 17 տեսակ.
- Նապաստակակերպեր (Logomorpha) – 1 տեսակ.

- Ձեռքաթևավորներ (Chiroptera) – 7 տեսակ.
- Գիշատիչներ (Carnivora) – 12 տեսակ.
- Կճղակավորներ (Artiodactyla) – 3 տեսակ:

Նշված կաթնասուններից Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված են 6-ը՝ Եվրոպական լայնական ծալքաշուրթը, հնդկական վայրենակերպը կամ մացառախոզը, խայտաքիսը, ջրսամույրը, գորշ արջը և անտառային կատուն:

2.7 Բուսական աշխարհի պահպանության միջոցառումները

Անհետացման վտանգի տակ գտնվող, հազվագյուտ, պահպանության կարիք ունեցող բուսատեսակներին վնաս չի հասցվի, քանի որ նախագծով նախատեսված միջոցառումները իրագործվում են արդեն իսկ կառուցապատված տարածքում և նոր տարածքներ չեն ներառում:

Նոր կառուցապատվող տարածքների շինարարական աշխատանքների արդյունքում տեղի կունենա հողային զանգվածների փորման, հանման և տեղափոխման հետ կապված փոշու արտանետումներ: Շինարարական տեխնիկայի շահագործման հետևանքով առաջացած այրման արգասիքներ և աղմուկ: Ազդեցությունների նվազեցումը կարելի է ապահովել իրականացնելով մի շարք բնապահպանական միջոցառումներ և կազմակերպելով աշխատանքների մոնիթորինգ:

- կառուցապատումից ազատ տարածքում նախատեսվում է իրականացնել կանաչապատում համաձայն կանաչապատման նախագծի:
- Կանաչապատումը կիրականացվի առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2018թ փետրվարի 8-ի N 108-Ն որոշման դրույթներով:

Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է տարածքի մաքրում աղբից, կեղտոտված բնահողից, վառելիքաքսուկային նյութերից: Շինարարական աղբը և մնացած թափոնները տեղափոխվելու են տեղական մարմինների կողմից հատկացված աղբավայրեր: Այդ նպատակով մինչև գործունեության սկսելը համայնքապետին կներկայացվի համապատասխան հայտ, կհամաձայնացվի աղբի և ավելացած գրունտի տեղափոխման վայրերը:

2.7.1 Կենդանական աշխարհի պահպանության միջոցառումներ

Ամենամեծ ազդեցությունը կարտահայտվի հողային աշխատանքների ժամանակ միջատների բների ոչնչացմամբ: Սակայն կենդանիները այդ դեպքում առանց մեծ կորուստների կից տարածքներում կգտնեն նոր բների և բնակավայրերի լայն հնարավորություններ: Այլ կենդանիներ կառուցապատման ենթակա տարածքում չկան :

Կենդանական աշխարհի վրա հնարավոր ազդեցությունը նվազագույնի հասցնելու նպատակով ամենահինտենսիվ շինարարական աշխատանքները կիրականացվեն ձվադրման և բնադրման ժամանակաշրջանից (ապրիլ-մայիս) դուրս:

Ընդհանուր առմամբ, շինարարական աշխատանքները կկրեն լոկալ և ժամանակավոր բնույթ, ինչի շնորհիվ կենդանիներին հասցվող վնասը կլինի նվազագույն: Շինարարական աշխատանքների բնույթը և մասշտաբը այնպիսին են, որ նրանք իրենց փոքրածավալության պատճառով չեն կարող արգելել կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների սեզոնային միգրացիայի կամ ջուր խմելու ճանապարհները:

2.8 Թափոնների կառավարում

Դիլիջան տարածքում աղբահանության նպատակով բնակելի թաղամասերում տեղադրված են աղբահավաք տարողություններ և աղբարկղներ: Աղբահեռացումը կատարվում է կանոնավոր:

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում, առաջացող թափոնատեսակներն են՝ կենցաղային աղբը /ծածկագիրը՝ 9120040001004/՝ 5.8 տ, որը կհավաքվի աղբահավաք կոնտեյներներում և կտեղափոխվի մոտակա աղբավայր, և մոտ 280 խմ շինարարական աղբը /ծածկագիրը՝ 9120060101004/, ամբողջությամբ տեղափոխվելու է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր:

Փորման աշխատանքների ընթացքում առաջացած վտանգավոր նյութերով չաղտոտված հող (ծածկագիրը՝ 31401100 08 99 5) 18500 խմ ծավալով, կտեղափոխվի շինարարության թույլտվությամբ տրամադրված վայր:

Շահագործման փուլում տրանսֆորմատորային ենթակայանում առաջացող հատկությունը կորցրած բանեցված յուղերը /ծածկագիրը՝ 5410020702033/ կհավաքվեն մետաղյա տարողությունների մեջ և կհանձնվեն նշված թափոնների վերամշակմամբ զբաղվող ընկերություններին, հնարավոր վթարների ժամանակ յուղի արտահոսքը կանխելու նպատակով բետոնյա հարթակը ունի թեքություն

հարթակի որոշակի հատված որտեղ էլ կկուտակվի յուրը, որտեղից կհավաքվի սորբենտով և կպահվի մետաղյա տարողության մեջ, հետագայում նույնպես կտրամադրվի վերամշակող ընկերության:

3 ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԲԱՑԱՌՄԱՆԸ, ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒ ՓՈԽՀԱՏՈՒՑՄԱՆՆ ՈՒՂԴՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Բոլոր տիպի շինարարական աշխատանքները պետք է կատարել պահպանելով պետական նորմերը, կանոնները, ստանդարտները, ինչպես նաև նախագծի տեխնիկական պայմանները:

Շինարարական հրապարակը կազմակերպելիս ղեկավարվել Քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմնի կողմից հաստատված դրույթներով, շինարարական հրապարակի հակահրդեհային անվտանգության պատասխանատվությունը կրում է անմիջապես շինարարության ղեկավարը կամ նրան փոխարինող անձը:

Երեկոյան ժամերին դադարեցնել աղմկոտ աշխատանքների կատարումը:

3.1 ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Ներկայացվող գործունեության իրականացման ժամանակ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունները հիմնականում կապված են՝

- փորման բեռնման աշխատանքների,
- հողային զանգվածների տեղափոխման,
- շինարարական տեխնիկայի շահագործման,
- ջրամեկուսացման համար օգտագործվող նյութերի օգտագործման,
- բետոնային աշխատանքների հետ:

Թվարկված աշխատանքների ազդեցությունը նվազեցնելու նպատակով նախատեսված են բնապահպանական միջոցառումներ, որոնք ներառված են բնապահպանական կառավարման պլանում:

Սույն հայտում բերված են հիմնական բնապահպանական միջոցառումները ըստ ազդեցության ուղղությունների:

3.2 ԱՐՏԱՆԵՏՈՒՄՆԵՐԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ

Ներկայացվող աշխատանքների կատարման ընթացքում հիմնական ռիսկերը կապված են արտանետումների հետ, որոնց ցանկը բերված է ստորև՝

- փոշու արտանետումներ արտադրամասերի քանդման և հիմքերի փորման ընթացքում
- վառելիքի արտանետումներ շինարարական տեխնիկայի շահագործման ժամանակ (CO, NOx):

3.3 ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

3.3.1 ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴ

Օդային ավազանը աղտոտումից պահպանելու համար նախատեսված են՝

- Քանդման և շինարարական աշխատանքների /փոշեգոյացնող աշխատանքներ/ ընթացքում անհրաժեշտ է իրականացնել ջրցան,
- պարբերաբար ստուգել շինարարական տեխնիկայի և փոխադրամիջոցների տեխնիկական վիճակը և իրականացնել կարգադրում:
- շինարարական նյութերի (հատկապես սորուն շինարարական նյութերի դեպքում, ինչպիսիք են ավազը, խիճը, հողը և այլն) տեղափոխումը պետք է իրականացվի փակ ծածկով մեքենաներով.
- սորուն նյութերի պահեստները ծածկել համապատասխան բարձրությամբ թաղանթով, ինչը կանխարգելում է փոշու տարածումը:

3.3.2 ՋՐԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ

Ջրային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման նպատակով նախատեսվել են հետևյալ միջոցառումները.

- ջրցանի ծավալները հաշվարկվում են այնպես, որ չառաջանան մակերևութային հոսքեր և ջուրը բավականացնի միայն փոշենստեցման համար,
- անձրևների ժամանակ առաջացող շինարարական հոսքաջրերը կուղորդվեն պարզարան: Անձրևաջրերի նստեցման պարզարանները գտնվում են շինարարական հրապարակին կից, ցածրադիր հատվածներում իրենցից ներկայացնում են պլաստմասե 2 հատ 50 խմ ծավալով տարողություններ, որի ծավալը ընտրվել է հաշվի առնելով, որ շինարարական աշխատանքները միաժամանակ կիրականացվեն 4200 քմ մակերեսով տարածքի վրա: Պարզարանում տեղի է ունենում մեխանիկական նստեցում, պարզեցված ջուրը կօգտագործվի տարածքի ջրցանման համար, իսկ փոքր քանակներով նստվածքը կհեռացվի որպես շինադբ:

3.3.3 ՀՈՂԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ

Հողային ռեսուրսների պահպանության համար նախատեսվում են.

- Շինարարական նյութերը կտեղադրվեն բետոնապատ մակերեսի վրա,
- Շինարարական գործընացներում ներգրավված տեխնիկայից նավթանյութերի արտահոսքի հավանականությունը նվազեցնելու նպատակով, անհրաժեշտ է, որ այդ տարածքներում ապահովվի սարքավորումների և մեքենաների պատշաճ տեխնիկական վիճակ, ինչպես նաև ներգրավվի ժամանակակից տեխնիկական միջոցներ:
- աշխատանքների ավարտից հետո կմաքրվեն բոլոր տարածքները և առաջացած թափոնները կտեղափոխվեն ինքնակառավարման մարմնի կողմից հատկացված աղբավայր,

3.3.4 ԿԱՆԱՀԱՊԱՏՈՒՄ

Կանաչապատումը իրականացվելու է համաձայն բարեկարգման, արդիականացման և կանաչապատման նախագծի, որը կներկայացվի Դիլիջանի քաղաքապետարանի բնապահպանության վարչության համաձայնեցմանը: Ջրոյական նիշում կանաչապատ մակերեսը կազմում է 1841.34 քմ:

- Տարածքում նախատեսվում է տնկել տարբեր տեսակի եղևնիներ մոտ 45 հատ, վերջնական տեսակային կազմը և քանակները կհստակեցվեն համայնքի կողմից կանաչապատման նախագիծը համաձայնեցնելուց հետո:
- Կանաչապատ տարածքների ներքին ոռոգման ցանցը նախատեսվում է կաթիլային
- Նախատեսվող կանաչապատման աշխատանքերի համար անհրաժեշտ կլինի բուսահողի լիցք մոտ 200 խմ, որի ձեռքբերումը, տեղափոխումը և օգտագործումը կիրականացվի գործող օրենսդրության պահանջներին համապատասխան՝ նախապես համաձայնեցվելով Դիլիջանի քաղաքապետարանի հետ: Կանաչապատ տարածքների ոռոգումը իրականացվելու է հարևանությամբ անցնող ոռոգման ցանցից: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ շինարարության ժամկետը սահմանված է շինարարության տրամադրումից հետո 24 ամիս, նշված հարցը կհստակեցվի շինարարության թույլտվությունը ստանալուց հետո:
- Կանաչապատման աշխատանքներն կիրականացվեն ՀՀ կառավարության 08.02.2018 թվականի N 108-Ն որոշման համապատասխան:

3.3.4 ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում հնարավոր արտակարգ իրավիճակներն են՝

- Հրդեհի առաջացումը
- Հեղուկ նյութերի արտահոսքը
- Աշխատողների վնասվածքները
- Շահագործվող տեխնիկայի հետ վթարները:

Արտակարգ իրավիճակներին արագ արձագանքելու համար նախատեսված են հետևյալ միջոցառումները՝

- Մինչ աշխատանքների սկիզբը ոլոր աշխատողները, այդ թվում նաև վարորդները, անցնում են հրահանգավորում ըստ աշխատանքի անվտանգության կանոնների: Հրահանգավորումը իրականացնում է աշխատանքների ղեկավարը:
- հակահրդեհային անվտանգության միջոցառումների ապահովման նպատակով տարածքում նախատեսվում է հրշեջ հիդրանտի տեղադրում:
- Մինչ աշխատանքների սկիզբը շինարարական հարթակը և տրանսպորտային միջոցները հագեցվում են հրդեհաշիջման առաջնային միջոցներով ու դեղարկիկով, իսկ աշխատողներն անցնում են դրանց ճիշտ օգտագործմանն, ինչպես նաև առաջին բուժօգնության ցուցաբերմանն ուղղված հրահանգավորում:

- Շինարարական աշխատանքների ժամանակ՝

ա) մշտապես իրականացնել շինարարական հրապարակի, բաց պահեստների հակահրդեհային միջտարածությունների ժամանակին մաքրում հրդեհավտանգ թափոններից և աղբից, քանի որ հակահրդեհային միջտարածությունները չեն կարող օգտագործվել նյութերի, սարքավորումների, տարաների պահեստավորման, ավտոտրանսպորտային տեխնիկայի կայանման համար,

բ) հրդեհաշիջման համար նախատեսված ջրադրյունների ճանապարհները և անցումները պետք է միշտ ազատ լինեն, շինարարության ընթացքում ճանապարհների փակման դեպքում, ջրային աղբյուրներին մոտենալու կամ այդ հատվածով անցնելու նպատակով տեղադրել շրջանցման ուղղությունը ցույց տվող ցուցանակներ,

- գ) շինարարական աշխատանքների տեղամասերում տեղադրել հրդեհաշիջման սկզբնական միջոցներ, փակցնել հակահրդեհային անվտանգության պաստառներ, հրդեհների մասին ուղեցույց-հիշեցումներ և այլն:
- Հեղուկ նյութերը տեղափոխվելու են շինարարական հարթակ օգտագործումից առաջ և պահվելու են հատուկ տակդիրների վրա՝ հնարավոր արտահոսքերը բացառելու համար:
 - բոլոր աշխատողներին տրվելու են անհատական պաշտպանության միջոցներ: Հնարավոր վնասվածքների դեպքում տուժածին կցուցաբերեն առաջին բուժօգնության, ապա, անհրաժեշտության դեպքում, կտեղափոխվի քաղաքի մոտակա բժշկական հաստատությունը:
 - Նախատեսվող բազմաբնակարան բնակելի շենքում առկա վտանգավոր օբյեկտները «Տեխնիկական անվտանգության ապահովման պետական կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված կարգով կներկայացվեն տեխնիկական անվտանգության փորձաքննությունների;
 - Անվտանգության նկատառումներից ելնելով շին.հրապարակում կտեղադրվեն կողմնակի անձանց մուտքը արգելող նշաններ, և շինհրապարակը կապահովվի լուսավորությամբ:
 - իրականացվող շինարարական աշխատանքների ընթացքում ղեկավարվել Առողջապահության նախարարի 2012 թվականի սեպտեմբերի 19-ի թիվ 15-Ն հրամանով հաստատված սանիտարական կանոնների և նորմերի պահանջներով:

Ըստ նախնական գնահատման, ապահովվելով նշված միջոցառումների պատշաճ մակարդակով իրականացումը, կարելի է արտակարգ իրավիճակների և առողջապահական ռիսկը հասցնել նվազագույնի, իսկ առաջացման դեպքում արագ և արդյունավետ հակազդել դրանց:

3.3.5 ԱՂՄՈՒԿԻ և ԹՐԹՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ

Շինարարության ընթացքում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը կապված է լինելու շինարարական տեխնիկայի, սարքավորումների և տրանսպորտային միջոցների աշխատանքի հետ: ՀՀ-ում աղմուկի մակարդակը կանոնակարգվում է համաձայն՝ ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2002թ. մարտի 6-ի՝ «ԱՂՄՈՒԿՆ ԱՇԽԱՏՍՏԵՂԵՐՈՒՄ, ԲՆԱԿԵԼԻ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՇԵՆՔԵՐՈՒՄ ԵՎ ԲՆԱԿԵԼԻ ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՄԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՄ» N2-III-11.3 ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐՄԵՐ N2-III-11.3 ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ N 138 հրամանի և ՀՀ Քաղաքաշինության նախարարի 2014թ. մարտի 17-ի՝ ՀՀՇՆ 22-04-2014 «ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՂՄՈՒԿԻՑ» ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐՄԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻ 2001 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-Ի N 82 ՀՐԱՄԱՆՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ N79-Ն հրամանի պահանջներին համապատասխան: Ավտոմեքենաների և սարքավորումների աշխատատեղերում աղմուկի մակարդակը 80 դԲ (A) գերազանցելու դեպքում աշխատողները պետք է օգտագործեն անհատական պաշտպանական միջոցներ (գլխարկներ, ականջակալներ և այլն): Բնակավայրերի համար աղմուկի սահմանված թույլատրելի մակարդակը ցերեկային ժամերի համար կազմում է 55 դԲ (A), կամ ֆոնային մակարդակի ոչ ավել քան 3 դԲ (A) ավելացում: Հաշվի առնելով շինարարական աշխատանքների կարճաժամկետ բնույթը, աշխատակիցների վրա աղմուկի ազդեցությունը կրելու է կարճատև և ժամանակավոր բնույթ: Շինարարության ընթացքում շին հրապարակում աշխատելու են տարբեր մեքենաներ և մեխանիզմներ, որոնց աղմուկի մակարդակի գումարային ազդեցությունը հնարավոր է գերազանցի սահմանված նորմերը: Մակայն դա լինելու է ոչ անընդմեջ, ժամանակավոր: Շինարարական աշխատանքները կատարվելու են ցերեկային ժամերին: Աղմուկի մակարդակը նվազեցնելու նպատակով հայտում նախատեսվում են համապատասխան բնապահպանական միջոցառումներ, որոնց կիրառման դեպքում շինարարական աղմուկի և թրթռումների մակարդակը շինհրապարակին հարակից տարածքում չի գերազանցի ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված նորմերը: Շինարարության փուլում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը նվազեցնելու նպատակով նախատեսվում է.

- շինարարական աշխատանքները և տրանսպորտի տեղաշարժը կազմակերպել ցերեկային ժամերին, - կառուցապատման տարածքում ձայնակլանիչ նյութերի և կոնստրուկցիաների կիրառում,
- շինարարական աշխատանքներում ներգրավվելու են ժամանակակից աղմուկի առաջացման ցածր ցուցանիշներ ունեցող տեխնիկական միջոցներ,
- տրանսպորտային միջոցները և սարքերն օգտագործել սարքին վիճակում,
- պարբերաբար կստուգվեն և կկարգաբերվեն տրանսպորտային միջոցների շարժիչները,
- բացառել շինարարության ընթացքում օգտագործվող մեքենաների կայանումը բնակելի տների, այլ հասարակական շենքերի հարևանությամբ,

- օգտագործվող շին տեխնիկան և մեքենաները պետք է ապահովված լինեն համապատասխան խլացուցիչներով,
- պահպանել աղմուկի, վիբրացիայի, արտանետվող գազերի թույլատրելի նորմերը, կատարել չափագրում,
- շինհրապարակում աղմուկի մակարդակը գերազանցելու դեպքում աշխատողներին ապահովել ականջակալներով: Շահագործման փուլում շենքում նախատեսվում է.
- օդափոխման և օդի լավորակման համակարգերում աղմուկի խլացուցիչների կիրառում,
- օգտագործվող ձայնամեկուսիչ, ձայնակլանիչ, թրթռամարիչ նյութերի օգտագործում՝ առաջնորդվելով համապատասխան մարմինների եզրակացություններով:

ՇԻՆԱՐԱԲՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ ԱՂՄՈՒԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ

Աղմուկից պաշտպանվող օբյեկտ են հանդիսանում հարակից բնակելի շենքերը, որոնց պատերը, երկշերտ պատուհանները արդեն իսկ կրում են աղմուկի մեկուսիչի դեր:

Աղմուկի հիմնական աղբյուր են հանդիսանում շինարարության սկզբում էկսկավատորը, իսկ ավարտին գլոնը: Միաժամանակ այս շինտեխնիկան չի շահագործվում: Երկու աղմուկի աղբյուրները կրում են ժամանակավոր բնույթ:

Էկսկավատորը աշխատելու է 4 ամիս աղմուկի մակարդակը՝ LAէկվ, կազմում է 85 դԲ: Գլոնը տարածքի բարեկարգման ընթացքում՝ 3 ամիս աղմուկի մակարդակը՝ LAէկվ, կազմում է 80 դԲ:

Աղմուկի մակարդակի հաշվարկը կատարվել է համաձայն ՀՀՇՆ 22-04-2014: Շինհրապարակը լինելու է ցանկապատված: Ցանկապատի նյութի խտությունը՝ ≤ 200 կգ/քմ: Շինության պատերը հանդիսանում են միաժամանակ նաև աղմուկից պաշտպանման էկրան:

Պաշտպանիչ էկրանի արդյունավետությունը հաշվարկում են հետևյալ բանաձևով.

$$I_{աղ} = 23 \lg m\epsilon - 10 \text{ դԲ, երբ } m \geq 200 \text{ կգ/քմ}$$

$$I_{աղ} = 13 \lg m\epsilon - 13 \text{ դԲ, երբ } m \leq 200 \text{ կգ/քմ}$$

Որտեղ $m\epsilon = Km$ – մակերեսի խտության էկվիվալենտն է,

m – մակերեսի խտությունն է, կգ/մ²,

K – գործակից է, որը հաշվի է առնում պատնեշի խտությունը, որը 200 կգ/քմ

$$K=1,3 \text{ m է= } 1,3 \times 200=260$$

$L_{աղ} = 13lg mէ - 13 = 18,2 \text{ դԲ}$

Շինարարական հրապարակից դուրս աղմուկի մակարդակը կկազմի՝

$LA_{տար} = LA_{էկվ} - L_{աղ} = 85 - 18,2 = 66,8 \text{ դԲ}$

Հարակից բնակելի շինությունների պատերը, պատուհանները, մուտքի դռները, տանիքը, կանաչապատ տարածքը հադիսանում են որպես պաշպանիչ էկրան: Ձայնամեկուսացումը $R_{Ատ}$ ր ըստ աղուսյակ 2՝ կազմում է միջնը 50 դԲ:

$LA_{տար} = 66,8 - 50 = 16,8 \text{ դԲ}$

Գլղոնի համար $LA_{տար} = LA_{էկվ} - L_{աղ} = 80 - 16,8 - 50 = 13,2 \text{ դԲ}$

Մոտակա բնակելի շինությանների ներսում աղմուկի մակարդակը էքսկավատորի աշխատանքի դեպքում կկազմի 16,8 դԲ, իսկ գլղոնի 13,2 դԲ, ինչը նորմայից բավականին ցածր է: Աշխատանքները իրակացվելու են միայն ցերեկային ժամերին:

Թրթում

Թրթման նորմաները բնակելի շենքերում ըստ ՀՀ առողջապահության նախարարի 17 մայիսի 2006թ. N533-Ն որոշման, ներկայացված են ներքոնշյալ աղյուսակում:

Հասարակական շենքերում թրթման (վիբրացիայի) թույլատրելի մակարդակները

Միջին երկրաչափական հաճախականության օկտավային շերտեր, Հց	Թույլատրելի արժեքները XO YO և ZO առանցքներով			
	Թրթման արագացում		Թրթման արագություն	
	մ/վրկ ² .10 ⁻³	դԲ	մ/վ .10 ⁻³	դԲ
2	10.0	80	0.79	84
4	11.0	81	0.45	79
8	14.0	83	0.28	75
16	28.0	89	0.28	75
31.5	56.0	95	0.28	75
63	110.0	101	0.28	75
Ճշգրտված ու համարժեքային ճշգրտված արժեքները և դրանց մակարդակները	10	80	0.28	75
<p>Ոչ մշտական թրթման (վիբրացիայի) համար թույլատրելի արժեքներին մտցվում է ուղղում - 10դԲ, իսկ բացարձակ արժեքները բազմապատկվում են 0,32-ով: Դպրոցների սենքերի, ուսումնական հաստատությունների, գրադարանների ընթերցասրահների համար մտցվում է ուղղում -3դԲ:</p>				

Ոչ մշտական թրթռման (վիբրացիայի) համար թույլատրելի արժեքներին մտցվում է ուղղում - 10դԲ, իսկ բացարձակ արժեքները բազմապատկվում են 0,32-ով: Դպրոցների սենքերի, ուսումնական հաստատությունների, գրադարանների ընթերցասրահների համար մտցվում է ուղղում - 3դԲ:

Շինարարության ընթացքում թրթռման աղբյուր են հանդիսանում շինտեխնիկայի աշխատաքը, որոնց թրթռման մակարդակը ցածր է, և արդեն իսկ շինհրապարակի սահմաններում ալիքը մարում է և չի կարող ազդեցություն ունենալ շրջակա միջավայրի վրա:

4. ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՊԼԱՆ

Բազմաբնակարան բնակելի շենքի շինարարական աշխատանքների իրականացման ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելման/մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

1. Մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի (փոշի, CO, NOx) արտանետումների որակական և քանակական պարամետրերի պարբերական չափումներ, ամիսը մեկ հաճախականությամբ;
2. Փոշենստեցման նպատակով նախատեսվում է իրականացնել տարածքի ջրցանում տարվա շոգ և չոր եղանակներին, օրեկան 2-3 անգամ;
3. Օգտագործված մեքենայական յուղերով ու քսայուղերով հողերի հնարավոր աղտոտումից խուսափելու նպատակով հողերի աղտոտվածության մշտադիտարկումներ՝ երեք ամիսը մեկ հաճախականությամբ;
4. Աղմուկի և թրթռումների մշտադիտարկումներ՝ երեք ամիսը մեկ հաճախականությամբ:
5. Շինհրապարակի որակի, բանվորական հագուստի կուլտուրայի, անվտանգության կանոնների պահպանմանն ուղղված մշտադիտարկում՝ համաձայն ՀՀ կառավարության 2020թ. հուլիսի 2-ի նիստի N 87 արձանագրության պահանջների,
6. Կանաչապատման աշխատանքներ իրականացնող կազմակերպությունը պետք է հետևողական լինի տնկված ծառերի աճի և խնամքի համար:
7. Հարակից տարածքներում կեղսաբազմազանության մոնիթորինգ 3 ամիս մեկ հաճախականությամբ:

Բնապահպանական միջոցառումների համար նախատեսվում է ամբողջ շինարարության ընթացքում հատկացնել 1440000 դրամ:

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Մշտադիտարկում և բնապահպանական միջոցառումներ, շին. փուլ/ դրամ		
Տարածքի ջրցան փոշեգոյացումը կանխելու նպատակով	300000	300000
Մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի (փոշի, CO, NOx) արտանետումների չափումներ, ամիսը մեկ հաճախականությամբ;	24x35000	840000
Աղմուկի և թրթռումների մշտադիտարկումներ՝ երեք ամիսը մեկ հաճախականությամբ:	8x25000	200000
Կենսաբազմազանության մոնիթորինգ	8*15000	120000
Ամբողջ շինարարության համար		1440000

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՌԻՍԿԵՐԸ ՄԵՂՄԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ	ՊԱՐԱՄԵՏՐԵՐ	ՄԵՂՄԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՍՏՈՒԳԱԹԵՐԹԻԿ
Ընդհանուր դրույթներ	Նախագգուշացումներ և աշխատողների անվտանգություն	(a) Շինարարության և շրջակա միջավայրի անվտանգությունը վերահսկող մարմինները և համայնքը պետք է նախագգուշացված լինեն սպասվող գործընթացների վերաբերյալ (b) Շինարարության համար անհրաժեշտ բոլոր պահանջվող թույլտվությունները ձեռք են բերվել (c) Կապալառուն պաշտոնապես համաձայնել է, որ աշխատանքները կիրականացվեն ապահով և կարգապահ՝ նվազագույնի հասցնելով ազդեցությունը հարևան տնտեսությունների և շրջակա միջավայրի վրա: (d) Աշխատողների անհատական պաշտպանության միջոցները պետք է համապատասխանեն ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված չափանիշներին (մշտապես սաղավարտների կիրառում, անհրաժեշտության դեպքում դիմակներ և պաշտպանիչ ակնոցներ, պաշտպանիչ հագուստ և կոշիկներ) (e) Շինհրապարակում տեղադրվող համապատասխան տեղեկատվական վահանակները աշխատողներին կիրազեկեն հիմնական կանոնների և նորմերի վերաբերյալ:
Շինարարական աշխատանքներ	Օդի որակ	(a) Շինաշխատանքների իրականացման ընթացքում և քանդման ընթացքում հատուկ տարողություններ կկիրառվեն շինարարական աղբի հեռացման համար՝ Նշված տարողությունները պետք է պահպանվեն տարածքում և անընդհատ ցողվեն ջրով՝ թափոններից գոյացած փոշու քանակը նվազեցնելու նպատակով (b) Շրջակա տարածքները (մայթերը, ճանապարհները) պետք է զերծ պահվեն շինարարական աղբից՝ փոշին նվազագույնի հասցնելու նպատակով (c) Շինարարական տրանսպորտային միջոցների պարապուրդ շինհրապարակում չի թույլատրվի: (d) Շինարարության ընթացքում համաձայն մթնոլորտային օդի պահպանության մասին օրենքի, փոշեգոյացումը կանխելու նպատակով շենքերը կծածկվեն անթափանց թաղանթով
	Աղմուկ	(a) Շինարարական աշխատանքներից գոյացած աղմուկը կսամանափակվի թույլատրված ժամերի միջակայքում (b) Շինարարական աշխատանքների ընթացքում շարժիչների, օդի կոմպրեսորների և էլեկտրականության սնվող սարքերը պետք է ծածկվեն:

	Թափոնների կառավարում	<p>(a) Շինարարության արդյունքում գոյացող թափոնները պետք տարանջատվեն ընդհանուր աղբից և կենցաղային թափոններից դեռ շինհրապարակում և ըստ առաջացման տեղափոխվեն հատուկ հատկացված աղբավայր:</p> <p>(b) Շինարարական աղբը պետք է պատշաճ կերպով հավաքվի և հեռացվի արտոնագիր ունեցող աղբահավաքների կողմից</p> <p>(c) Թափոնների հեռացման վերաբերյալ գրառումներ պետք է կատարվեն որպես ապացույց, որ թափոնների կառավարումը կատարվում է պատշաճ կերպով, նախատեսվածին համաձայն</p>
Կեղտաջրերի հեռացում	Ջրի որակ	<p>(a) Շինարարության փուլում տեխնիկական ջուրը կբերվի պայմանագրային հիմունքներով ավտոցիստեռներով: Շինարարության փուլում աշխատողների կոմունալ կենցաղային պայմանները կապահովեն տեղադրելով բիոգուգարաններ, խմելու ջուրը կմատակարարվի տարաներով:</p> <p>(b) Շինարարական տրանսպորտային միջոցները և սարքավորումները պետք է լվացվեն նախատեսված տարածքներում, որտեղից ջրի արտահոսք չի լինի:</p> <p>(c) Շինհրապարակից ելքի ժամանակ լվացվում են տեխնիկական միջոցների անվաղողերը: Պարզարանում տեղի է ունենում մեխանիկական նստեցում, պարզեցված ջուրը կօգտագործվի տարածքի ջրցանման համար, իսկ փոքր քանակներով նստվածքը կհեռացվի որպես շինաղբ:</p>
Հետիոտների և երթևեկության ապահովություն	Շինարարական աշխատանքների հետևանքով հետիոտներին կամ հանրային տրանսպորտին սպառնացող ուղղակի կամ անուղղակի վտանգներ	<p>(a) Շինարարության ազգային նորմերի համաձայն կապալառուն պետք է ապահովի պատշաճ անվտանգություն և շինարարությանն առնչվող երթևեկության կարգավորում, ինչը ներառում է, բայց չի սահմանափակվում հետևյալով.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ պարզ տեսանելի ցուցանակներ, զգուշացնող նշաններ շինհրապարակում հանրությանը պոտենցյալ վտանգների մասին նախազգուշացնելու համար, պետք է առկա լինեն պատնեշներ և շրջանցող ուղիներ ▪ Անձնակազմի կրթման համակարգ և երթևեկության կառավարման համակարգ, հատկապես՝ շինհրապարակ մուտք գործելու և հարակից տարածքում ծանր տրանսպորտի համար: Հետիոտների համար անվտանգ անցումներ երթևեկության գոնայում: ▪ Համապատասխանեցնել աշխատանքային ժամերը երթևեկության ակտիվության հետ, խուսափել ակտիվ երթևեկությունից՝ մարդկանց ակտիվ տեղաշարժի ժամերին: ▪ Երթևեկության ակտիվ կառավարում շինհրապարակում փորձված և երևացող անձնակազմի կողմից, եթե վերջինս անհրաժեշտ է մարդկանց ապահով և հարմար անցուղարձի համար. ▪ Պետք է ապահովվի ապահով և շարունակական մոտեցում դեպի գործող գրասենյակային շինությունները, խանութները և բնակելի շինությունները շինարարական աշխատանքների ընթացքում:

<p>Արտակարգ իրավիճակների կառավարում</p>	<p>Շինարարական աշխատանքների հետևանքով արտակարգ իրավիճակների կառավարում</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Անհրաժեշտ է նշանակել արտակարգ իրավիճակների համար պատասխանատու անձ, ով մշտապես ներկա կգտնվի շին. հրապարակում; - Շինարարական բոլոր տեղամասերում անհրաժեշտ է ապահովել արտակարգ պատահարների դեպքում կոնտակտային տվյալները, պատասխանատու անձանց և անվտանգության պատասխանատուի անուն(ները), հեռախոսահամարները պարունակող պաստառների առկայությունը; - Շինարարական աշխատանքների տեղամասերում տեղադրել հրդեհաշիջման սկզբնական միջոցներ, հրշեջ հիդրանտներ, փակցնել հակահրդեհային անվտանգության պաստառներ, հրդեհների մասին ուղեցույց-հիշեցումներ և այլն: - Մշտապես իրականացնել շինարարական հրապարակի, բաց պահեստների հակահրդեհային միջտարածությունների ժամանակին մաքրում հրդեհավտանց թափոններից և աղբից, քանի որ հակահրդեհային միջտարածությունները չեն կարող օգտագործվել նյութերի, սարքավորումների, տարաների պահեստավորման, ավտոտրանսպորտային տեխնիկայի կայանման համար: - Հրդեհաշիջման համար նախատեսված ջրաղբյուրների ճանապարհները և անցումները պետք է միշտ ազատ լինեն, շինարարության ընթացքում ճանապարհների փակման դեպքում՝ ջրային աղբյուրներին մոտենալու կամ այդ հատվածով անցնելու նպատակով տեղադրել շրջանցման ուղղությունը ցույց տվող ցուցանակներ - Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների (քամու արագություն, անհողմություն, մառախուղ) դեպքում աշխատանքներն իրականացնել պահպանելով անվտանգության բոլոր կանոնները կամ շին. աշխատանքները դադարեցնել մինչ օդերևութաբանական պայմանները կլինեն բարենպաստ աշխատանքները վերսկսելու համար:
<p>Կենսաբազմազանություն</p>	<p>Ծառաթփային բուսականության վրա ազդեցություն</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Բուսականության պահպանում և կառավարում - Անհրաժեշտ է պարբերաբար իրականացնել հարակից տարածքներում ազդեցության ենթարկված բուսականության ջրցանման միջոցառումներ՝ բուսականության վրա նստած փոշին հեռացնելու նպատակով; - Անհրաժեշտ է ապահովել տարածքում առկա բուսականության (եթե առկա են) ոռոգման միջոցառումները շինարարության ընթացքում: - Անհրաժեշտ է բացառել տարածքում այն ծառերի(եթե դրանք առկա են) և թփերի հատումը, որոնք նախագծի համաձայն ազդեցության չեն ենթարկվում
<p></p>	<p>Կենդանական աշխարհի վրա ազդեցություն</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Կենդանական աշխարհի պահպանում և կառավարում - Հողային կամ շինարարական աշխատանքների ժամանակ հայտնաբերված կենդանական աշխարհի բնադրավայրերի և/կամ միգրացիոն ուղիների դեպքերը գրանցվեն, տեղեկատվությունը տրամադրվի պատասխանատու մարմիններին, որոշումներ կայացվեն դրանց պահպանմանը կամ փոփոխմանն ուղղված միջոցառումների վերաբերյալ

ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ /ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ/ ՊԼԱՆ

Գործողություն	Նվազեցնող միջոցառումներ	Որտեղ իրականացնել	Ինչպես իրականացնել	Ժամանակամիջոց	Կատարող
Շինանյութերի մատակարարում	Շինանյութերի գնում արտոնագրված մատակարարներից	Մատակակարի հիմնարկում կամ պահեստում	Փաստաթղթերի ստուգում	Մատակարարման պայմանագրերը կնքելու ընթացքում	Կապալառու
Շինանյութերի և թափոնների տեղափոխում Շինարարական տեխնիկայի տեղաշարժ	<ul style="list-style-type: none"> - Մեքենաների և տեխնիկայի համապատասխան տեխնիկական վիճակի ապահովում - Բեռնատարերի բեռնվածության սահմանափակում - հերթականության ապահովմամբ - Տեղափոխումների ժամանակացույցի և երթուղիների պահպանում 	<ul style="list-style-type: none"> - Շինհրապարակ - Շինանյութերի և աղբի տեղափոխման երթուղիներ 	Շինհրապարակ տանող ճանապարհների ստուգում	Աշխատանքային ժամերին և դրանցից դուրս անսպասելի ստուգումների իրականացում	Կապալառու
Շինարարական տեխնիկայի շահագործում տեղամասում	<ul style="list-style-type: none"> - Մեքենաների և տեխնիկայի լվացումը պետք է կատարվի շինհրապարակից դուրս , համայնքում գործող մասնագիտացված կետերում - Տեխնիկական միջոցների վառելիքի լիցքավորումը և յուղումը պետք է իրականացվի շինհրապարակից դուրս լցակայաններում կամ սպասարկման կետերում 	Շինհրապարակ	Գործընթացների գործունեության ստուգում	Մեխանիզմների շահագործման ընթացքում	Կապալառու
Հողային աշխատանքներ	- Հանված հողերը հեռացվում են համայնքի կողմից հատկացված վայր	Շինհրապարակ	Գործընթացների ստուգում	Հողային աշխատանքների ընթացքում	Կապալառու

Իներտ շինանյութերի գնում	- Շինանյութերի գնում վստահելի մատակարարներից	Իներտ նյութերի պահեստ	Փաստաթղթերի ստուգում Գործընթացների ստուգում	Մատակարարման ընթացքում	Կապալառու, մատակարար
Կենցաղային աղբի առաջացում	- Աղբամանների տեղադրում շինարարական հրապարակում - համայնքի թույլտվություն աղբի մշտական տեղակայման վերաբերյալ	Շինհրապարակ	Արտաքին գնում	Շինարարության ողջ ընթացքում	Կապալառու, քաղաքապետարանի վերահսկողություն
Աշխատանքի անվտանգություն	- Անձնակազմի ապահովում արտահագուստով և անձնական պաշտպանիչ միջոցներով - Շինարարության կանոնների և անձնական պաշտպանության նորմերի խստիվ պահպանություն	Շինհրապարակ	Ստուգման գործընթացներ	Աշխատանքների ողջ ընթացքում	Կապալառու, պատվիրատու
Կանաչապատում	Տեղանքին բնորոշ ծառաթփային բուսականության տնկում	Սեփական տարածք	Արտաքին գնում	մշտական	Կապալառու
Կենսաբազմազանություն	Սեփական տարածքի և շինհրապարակի հարակից տարածքի ազդեցության ենթարկված բուսականության ուսումնասիրում	Հարակից տարածք	Արտաքին գնում	Եռամսյակ	Կապալառու

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. СНиП 2.04.02-84. Водоснабжение. Наружные сети и сооружения.
2. Сборник методик по расчету выбросов в атмосферу загрязняющих веществ различными производствами, Госкомгидромет, Ленинград, 1986.
3. Инструкция о порядке рассмотрения, согласования и экспертизы воздухоохраных мероприятий и о выдаче разрешений на выброс загрязняющих веществ в атмосферу по проектным решениям, ОНД-84-Н.

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ